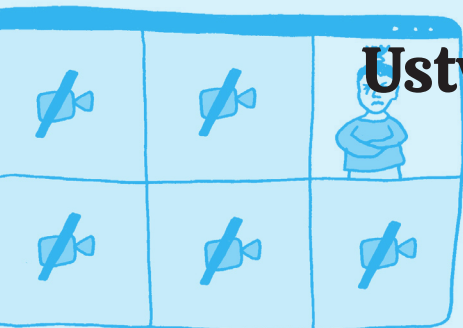
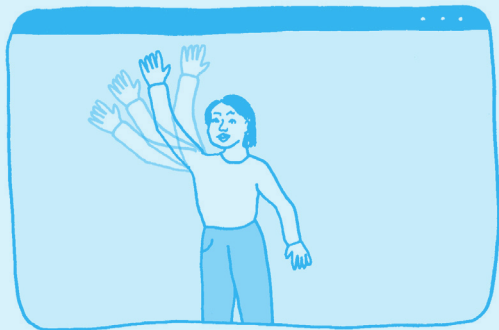


Priročnik gledališča splet



**Ustvarjajmo gledališče
prek spleta!**



Priročnik gledališča spletk

**Ustvarjajmo gledališče
prek spleta!**

Priročnik gledališča spletk

Ustvarjajmo gledališče prek spleta!

Avtorice in avtorji priročnika: Žiga Auer, Jana Burger, Jaka Andrej Vojevec, Nežka Struc, Barbara Polajnar, Elly Jarvis, Sofia Casarrubia, Josipa Lulić, Bárbara Santos

Prevod v slovenščino: Jan Franc Podbrežnik, študenti Oddelka za prevodoslovje, FF, UM.

Lektorica: Saša Horvat Šimonka

Urednici: Barbara Polajnar, Nežka Struc

Oblikovalka: Ena Jurov

Ljubljana, **Kulturno umetniško društvo KUD Transformator**

Zagreb, **Centar za kazalište potlačenih POKAZ**

Berlin, **KURINGA**

September 2022

Spletni priročnik

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 123855363

ISBN 978-961-95175-3-6 (Kulturno umetniško društvo Transformator, PDF)

Vsebina

UVOD 7

KUD TRANSFORMATOR 11

KURINGA 12

Center za gledališče zatiranih POKAZ 13

TERMINOLOGIJA 15

Gledališče zatiranih 17

Zatiranje – osrednji koncept gledališča zatiranih 18

Feministično gledališče zatiranih 18

Gledališka pedagogika 19

ŠTUDIJE PRIMEROV 21

KUD TRANSFORMATOR 23

Laboratorij gledališča spletk 23

**KATIS (Program strokovnega razvoja za učitelje, ki ga podpira
Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport):**

Gledališče na spletišče 26

POKAZ 30

Žirafe 30

KURINGA 32

Ma(g)dalena international network 32

KURINGA, POKAZ, KUD TRANSFORMATOR 40

Festival gledališča spletk 40

DELAJMO GLEDALIŠČE SPLETK! 45

Osnovna načela 47

Igre z imeni in ogrevanje 49

Grajenje skupinske dinamike 53

Senzorične igre in demehanizacija 56

Ustvarjanje vsebine 62

Slikovno gledališče 68

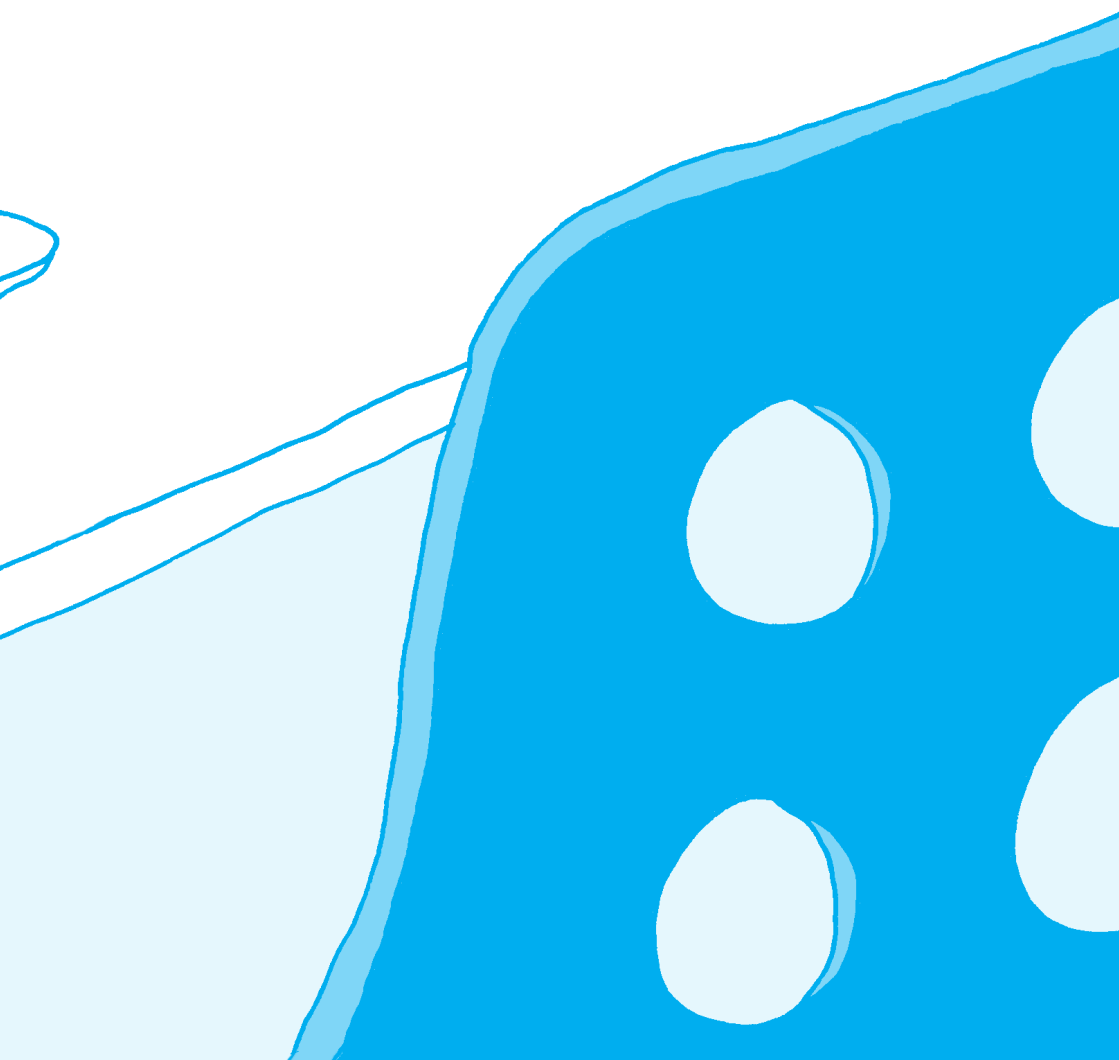
Časopisno gledališče 74

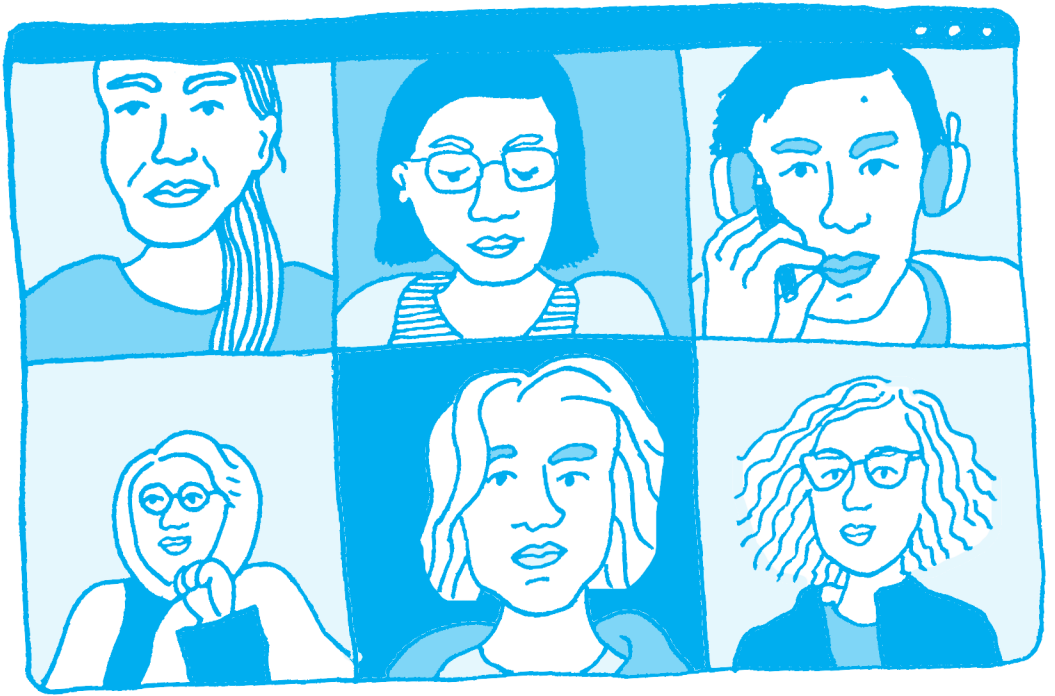
Estetika zatiranih 78

GLE DAMO V PRIHODNOST 83



UVOD





Dragi bralec, mladinska delavka, pedagog, tutorica, mentor, mentorica gledališča zatiranih.

Pred tabo je *Priročnik gledališča spletk*, ki vsebuje vaje, igre in tehnike gledališča zatiranih in gledališke pedagogike. Priročnik je namenjen delu prek spleta z različnimi ciljnimi skupinami.

Pandemija koronavirusa je močno zaznamovala naša življenja. Med bolj prizadetimi področji sta tudi gledališče in aktivizem, saj temeljita na živem stiku, skupnosti, solidarnosti, skupinskem delu in sodelovanju. V zahtevni situaciji se poraja vprašanje, kako nadaljevati. Odgovor je, seveda: prek spleta. A tehnik, ki so se v mnogih desetletjih, stoletjih razvijale prek stika v živo, ni mogoče postaviti v spletno okolje zgolj z vklopom spletne kamere. Potrebni so globlji razmislek in poskusni, laboratorijski pristop, pa tudi izmenjava mnenj, izkušenj in dobrih praks.

Že novembra 2020 je bilo izvedeno pilotno izobraževanje po metodi gledališča zatiranih prek spleta v Sloveniji, v okviru stalnega programa Šola *gledališča zatiranih* v organizaciji Pekarne Magdalenske mreže Maribor in izvedbi Barbare Polajnar in Jake A. Vojevca. Ciljna skupina so bili delavke in delavci mladinskega sektorja ter mladi. Iskali smo nove načine uporabe gledališča pri delu prek spleta – od uvodnih vaj in iger do raziskovanja raznolikih gledaliških veščin (improvizacija, dramaturgija ...) ter tehnik gledališča zatiranih (slikovno gledališče, časopisno gledališče, forumsko gledališče, estetika zatiranih idr.). Morda celo nekoliko v nasprotju s pričakovanji, so udeleženske in udeleženci v izobraževanju uživali; kljub prilagojeni spletni metodologiji in fizični izoliranosti so bili zadovoljni z obliko kreativne dejavnosti. Počutili so se zelo povezani z drugimi, čeprav le prek spleta, dogovorili so se tudi za srečanje v živo ob prvi priložnosti. To je bil le eden od razlogov za začetek mednarodnega projekta Gledališče spletk (ang. *Webbing Theatre*), ki povezuje tri partnerske organizacije: KUD Transformator (Ljubljana, Slovenija), KURINGA (Berlin, Nemčija) in POKAZ (Zagreb, Hrvaška).

Glavni cilj projekta je bil zasnovati raznoliko mednarodno multiplikacijsko skupnost aktivistk in aktivistov ter gledaliških ustvarjalk in ustvarjalcev, ki izvajajo tehnike gledališča zatiranih pri delu v mladinskem sektorju, z namenom opremljanja mladih, ki v takšnih spletnih aktivnostih (delavnice, festival, predstave) sodelujejo, s kompetencami za kritično mišljenje, aktivno državljanstvo, ustvarjalno izražanje in družbeno angažiranost. Skozi skupno delo in refleksijo so bile razvite nove metode in oblike umetniškega izražanja, ki so omogočale plodno in relevantno delovanje v zahtevnih epidemioloških okoliščinah.

Priročnik je sestavljen iz razlage osnovnega izrazoslovja, primerov dobrih praks vsake partnerske organizacije in opisov gledaliških vaj, iger ter tehnik, prilagojenih delu prek spleta.

Priročnik je dostopen v štirih jezikih: angleščini, nemščini, slovenščini in hrvaščini.

Med branjem priročnika vam želimo veliko navdiha pri vašem delu ter uspešno uporabo vaj v praksi, za katero si želimo in upamo, da jo s spleta čim prej vrnemo v fizični svet skupnosti.

KUD TRANSFORMATOR

Gledališko-aktivistična skupina je svojo dejavnost osnovala na metodi gledališča zatiranih, gledališča za družbene spremembe. KUD Transformator (krajše za Kulturno umetniško društvo Transformator) se je vzpostavil novembra 2010 po 17-dnevnem intenzivnem usposabljanju s področja tehnik gledališča zatiranih v izvedbi mentorice Brigit Fritz z Dunaja. Delavnice so potekale v okviru projekta *Global Sofa*. Jedro skupine, ki deluje od leta 2010, je gledališko-aktivistična skupina Transformator, ki ne želi reproducirati sofisticirane umetnosti, ta ostaja v strokovno usposobljenih umetniških krogih, temveč se želi s svojo prakso približati ljudem zunaj umetniških skupnosti. Navdihujejo in aktivirajo jih pereča družbena vprašanja, ki jih občinstvu (tako imenovanim gled-igralcem in gled-igralkam) predstavljajo v razpravo, preskušanje in reševanje. Strokovna ozadja članic in članov so raznolika, zato tehnike gledališča zatiranih združujejo ali uporabljajo predvsem s principom osebnega vključevanja.

Po dveh letih delovanja kot neformalna gledališko-aktivistična skupina je bilo Kulturno-umetniško društvo Transformator uradno ustanovljeno januarja 2012 zaradi potrebe po razširitvi in nadgradnji gledališko-aktivistične misije, prvenstveno, a ne izključno po metodi gledališča zatiranih, po kateri so bili članice in člani predhodno izobraženi (večina jih je končala izobraževanje za mentorje za tehnike gledališča zatiranih).

Glavni stebri dejavnosti KUD-a Transformator so: gledališka produkcija, delavnice in usposabljanja, založništvo, Ne-festival gledališča zatiranih, skupina Magdalene Krivopete ter mednarodna partnerstva.

KURINGA

Prostor za izvajanje metode gledališča zatiranih je od leta 2011 vzpostavljen v berlinski četrti Wedding. Gledališki prostor na naslovu Grüntaler Straße 35 je postal prostor izobraževanj s področja tehnik gledališča zatiranih, vaj skupin forumskega gledališča, javnih uprizoritev ter drugih dogodkov, povezanih z gledališčem in estetiko zatiranih. Tam ima sedež tudi KURINGA, ki je del več mednarodnih mrež, kot so evropska mreža TOgether, globalna feministična mreža Ma(g)dalena International in latinskoameriška mreža ReLATO.

Ustanovna članica in člana KURINGE so Bárbara Santos, Christoph Leucht in Till Baumann.

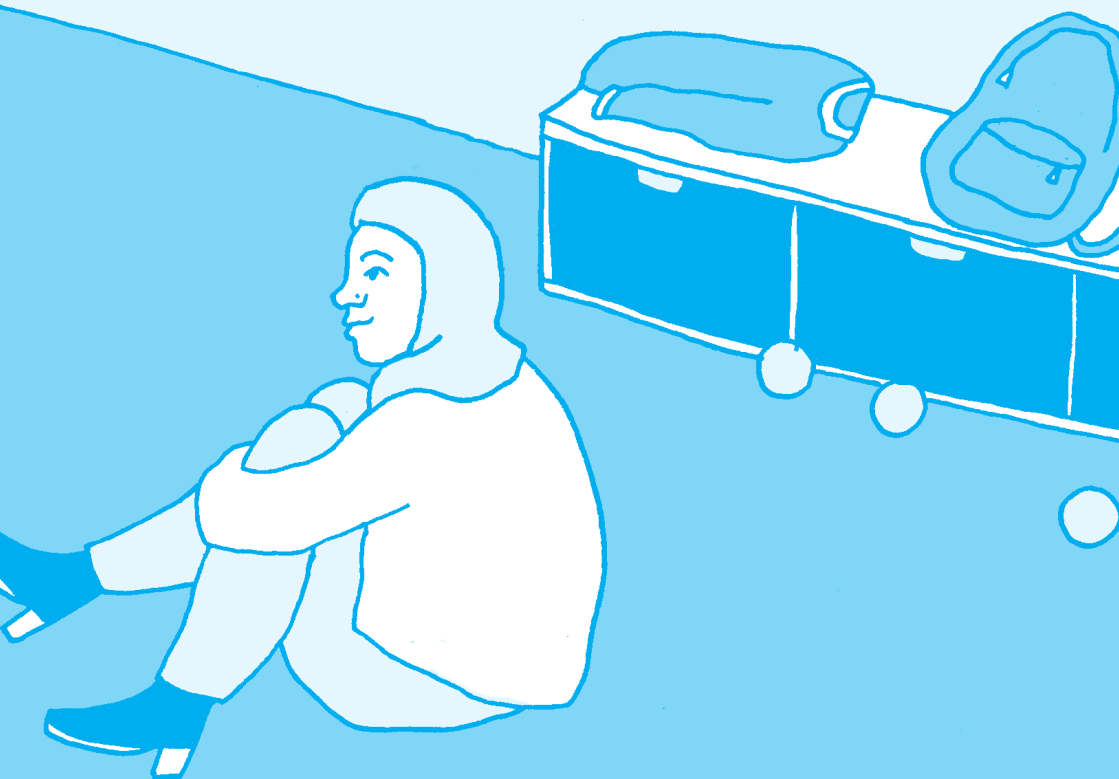
Center za gledališče zatiranih POKAZ

Center za gledališče zatiranih POKAZ (hr. *Center za kazalište potlačenih POKAZ*) je organizacija s sedežem v Zagrebu. Njihove dejavnosti so razdeljene na tri glavna področja:

- 1.** Praksa gledališča zatiranih v izobraževanju. Aktivnosti so izvedene tako neposredno z otroki kot v obliki usposabljanj učiteljev. Dejavnosti centra so del učnih načrtov različnih univerzitetnih programov v Zagrebu (socialno delo, pedagoške študijske smeri), prav tako pa so del Nacionalnega načrta proti nasilju v šolah, ki ga izvaja hrvaško ministrstvo za šolstvo.
- 2.** Uporaba gledališča zatiranih kot aktivističnega orodja. Center sodeluje z različnimi organizacijami in pobudami pri podpori spremembam od spodaj navzgor. Aktivno raziskuje presečišča različnih oblik zatiranja, ki so prisotne v skupnosti, išče načine za uporabo gledališča zatiranih pri analizi in strategijah za trajnostne in trajne spremembe na ravni posameznikov in družbe, z glavnim poudarkom na skupnosti.
- 3.** Razširjanje in razvoj metodologije gledališča zatiranih. POKAZ nenehno išče priložnosti za izobraževanje na različnih področjih gledališkega dela in dela s skupinami ter eksperimentiranje z različnimi vidiki gledališča zatiranih in razvoja tehnike. V sodelovanju z različnimi umetniki je razvil nove metodologije, kot sta poezija zatiranih (raziskovanje estetike zatiranih Augusta Boala skozi kolektivno ustvarjanje poezije) in žirafe (uporaba gledališča zatiranih kot orodja za učenje tujega jezika). Eden izmed poskusov razvoja tehnik pa je tudi prilagajanje metodologije gledališča zatiranih (mavrica želja) digitalnemu okolju.



TERMINOLOGIJA



Gledališče zatiranih¹

Gledališče zatiranih je metoda, ki se uporablja v gledališko-aktivistične, pedagoške in izobraževalne namene kot orodje za doseganje socialne pravičnosti, lahko pa ima tudi terapevtske učinke. Začetke, ki segajo v 60. leta 20. stoletja v Braziliji, se pripisuje režiserju, politiku in piscu Augustu Boalu. Pozneje so se različne tehnike te metode razširile v skoraj sto različnih držav po vsem svetu. Prve izoblikovane tehnike gledališča zatiranih so bile časopisno gledališče, forumsko gledališče, nevidno gledališče in slikovno gledališče. Sčasoma so se razvile še tehnike *mavrica želja*, *policaji v glavi* in *zakonodajno gledališče*.

Gledališče zatiranih predstavlja prostor, v katerem se govori o temah, ki niso izpostavljene, in kjer spregovorijo tisti, ki mnogokrat nimajo glasu. Tako demokratizira gledališče in ga daje v roke vsakomur – kot je to bilo v začetkih gledališča, ko je gledališče predstavljalo prostor svobodnega petja na prostem od ljudi in za ljudi. Tako tudi tematike za uprizarjanje izhajajo iz in od ljudi. Omogoča načine, prek katerih se razjasnjuje vprašanja in raziskuje poti za boj proti neenakostim, diskriminaciji, rasizmu, krivicam in drugim problemom zatiranosti, ki morda na prvi pogled niso povsem vidni ali očitni. Osnovni koncept gledališča zatiranih je moč, prek katere metoda raziskuje, obravnava in izpostavlja razmerja moči med zatiralcem in zatiranim; kdaj, kako in kje zatiralec zlorablja moč v namene izkoriščanja in zatiranja *drugega*, zatiranega, ki te moči nima ali mu je odvzeta. S tem namenom gledališče zatiranih tudi ruši in briše konvencionalne pozicije moči med (aktivnimi) igralci in (pasivnimi) gledalci, ko vzpostavlja prostor za dialog med njimi in jih postavi v novo pozicijo aktivno sodelujočih gled-igralcev (gledalcev in igralcev v enem).

¹ KUD Transformator. *Theatre of the Oppressed*. KUD Transformator, [kudtransformator.com/portfolio-item/delavnice-in-izobrazevanja/#tab-id-2](https://www.kudtransformator.com/portfolio-item/delavnice-in-izobrazevanja/#tab-id-2), seen 3. 5. 2022.

Zatiranje – osrednji koncept gledališča zatiranih²

Razumemo, da je zatiranje strukturno in temelji na kontekstih družbene krivice, ti pa na neravnovesjih moči in priložnosti. Te krivice in neravnovesja poustvarjajo in ohranjajo privilegije, zacementirajo družbene razmere, ponotranjijo segregacijo in krepijo neenakosti. Takšne krivice določajo, kdo ima pravico do izražanja, pravico do znanja, ter po kakšni ceni dostopa do prostorov moči in odločanja, proizvodnih sredstev, materialnih, kulturnih in simbolnih dobrin, enakosti pred zakonom in človekove pravice kot pravice človeka in člana družbe. Privatizira skupno pridelano bogastvo in podružblja težave, ki izhajajo iz tega.

Takšne krivice zagotavljajo prednosti pri izbiri skupin, ki so v jasnem nasprotju s slabšim položajem skupin zatiranih. Zatiranje ne pomeni le izkoriščanje teh prednosti, ampak že njihov obstoj. Naše gledališče preiskuje mehanizme zatiranja in odnose med posamezniki, ki pripadajo družbenim skupinam oz. jih predstavljajo.

Feministično gledališče zatiranih³

Če je gledališče zatiranih predstavljalo revolucijo v načinu dojemanja in izvajanja gledališča, je njegova feministična različica – *Teatro de las Oprimidas* – revolucija znotraj revolucije, saj osnovno metodologijo pogloblja in širi, prav tako pa tudi problematizira.

Feministično gledališče zatiranih (*Teatro de las Oprimidas*), kot ga je sistemizirala Bárbara Santos, tvori poseben metodološki pristop in ustvarjanje sklopa izvirnih vaj, iger ter tehnik, ki temeljijo na umetniškem raziskovanju feministične estetike. Nastalo je iz potrebe po razvoju gledaliških produkcij, v katerih ženske ne bi bile več obdolžene nasilja in zatiranja, s katerim se soočajo, pa tudi iz potrebe po širjenju sodelovanja umetnic in aktivistk kot posrednic v gledaliških produkcijah in forumskih predstavah. Razvilo se je kot feministična perspektiva metodologije gledališča zatiranih, kot jo je sistemiziral Augusto Boal.

² SANTOS, Bárbara. *Korenine in krila gledališča zatiranih, teorija prakse*. Los Angeles – ZDA, KURINGA v povezavi z UCLA Art & Global Health Center in UCLA Prison Education Program, 2019

³ SANTOS, Bárbara. *Teatro de las Oprimidas (Feministično gledališče zatiranih)*. Buenos Aires, Ediciones del Signo, 2020

Če je gledališče zatiranih predstavljalo revolucijo v načinu dojemanja in izvajanja gledališča, je njegova feministična različica – *Teatro de las Oprimidas* – revolucija znotraj revolucije, saj osnovno metodologijo pogloblja in širi, prav tako pa tudi problematizira.

Feministično gledališče zatiranih želi premagati individualistični pristop k odski predstavitvi z vključevanjem družbenih kontekstov, ki omejujejo (in pogosto preprečujejo) osebne izbire zatiranega subjekta. Kot estetski in politični delovni proces osvetli spremenljivke, ki posegajo v dano situacijo, z namenom razkrivanja mehanizmov zatiranja, ki podpirajo patriarhalni sistem. S takšnim pristopom je zatiranje predstavljeno kot kolektivni problem, ki vključuje različne skupine in družbene akterje. Zato je na foramskih predstavah občinstvo spodbujeno k razmisleku o zapletenosti uprizorjenega problema ter iskanju morebitnih skupnostnih akcij, ki so glede na njihov družbeni položaj (družbeni razred, spol, rasa, poklic itd.) mogoče. Ta metodologija vrednoti umetniško perspektivo in sistematični pristop gledaliških produkcij skozi prizmo feministične estetike.

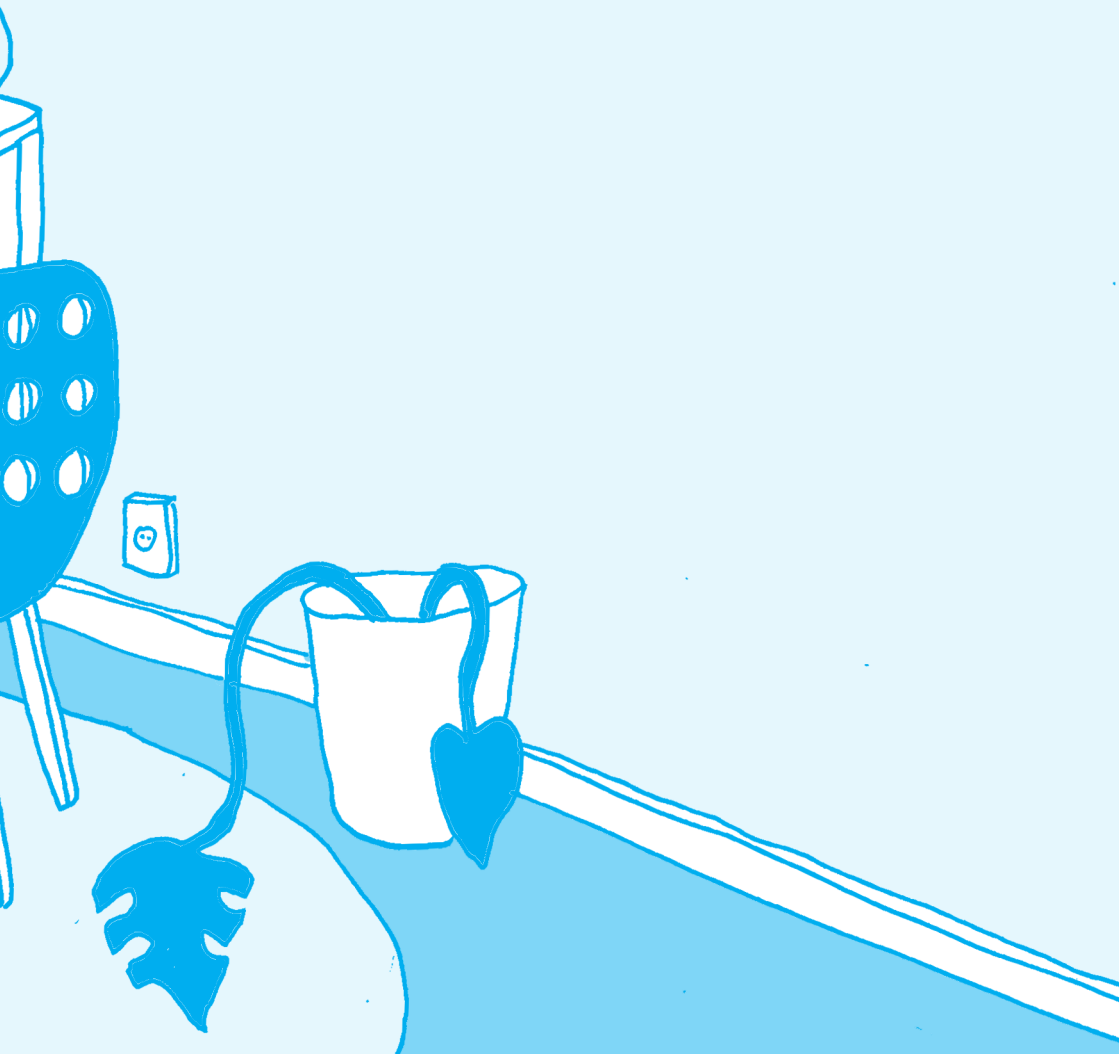
Gledališka pedagogika

Gledališka pedagogika⁴ obsega tri vidike vključevanja gledaliških elementov v vzgojno-izobraževalni proces: gledališko opismenjevanje (kulturno-umetnostna vzgoja, vzgoja gledalca), gledališko ustvarjanje (oblikovanje gledališkega dogodka, javno nastopanje) in učenje z gledališkimi pristopi (gledališče kot sredstvo za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev).

⁴ Takatuka. *Gledališka pedagogika*. Takatuka, takatuka.net/gledaliska-pedagogika, dostopano 3. 5. 2022.



ŠTUDIJE PRIMEROV



KUD TRANSFORMATOR

Laboratorij gledališča spletk

V okviru projekta Gledališče spletk se je KUD Transformator odločil za izvedbo serije spletnih srečanj z izkušenimi gledališkimi in mladinskimi delavci in delavkami ter drugimi zainteresiranimi deležniki. Srečanja so bila zasnovana kot laboratorij za raziskovanje in preizkušanje možnosti in omejitev izvajanja gledaliških vaj ter dejavnosti v spletnem okolju.

Ob vodenju delavnice ali usposabljanja z določenimi ciljnimi skupinami in udeleženci se večinoma osredotočamo na vsebino in nemoteno vodenje pedagoškega procesa, saj je običajno treba doseči določen cilj – se bodisi naučiti nabora spretnosti in znanj bodisi izvesti produkcijo, npr. predstavo ali akcijo. V procesu tako ni veliko časa za eksperimentiranje in preizkušanje novih pristopov ali novih načinov izvajanja vaj in aktivnosti.

Pandemija nas je prisilila k selitvi dejavnosti v virtualno okolje, kar je predstavljalo poseben izziv. Gledališče je dejavnost, ki po definiciji zahteva fizično prisotnost vseh sodelujočih, pa naj gre za delavnico, vajo ali predstavo. Nenadna sprememba okolja iz fizičnega v spletno nas je ujela povsem nepripravljene. Proces učenja in izvajanja novih pristopov je potekal hkrati s prvimi delavnicami in izobraževanji prek spletnih orodij. Nikoli ni bilo dovolj časa in priložnosti za temeljit preizkus novega okolja, da bi spoznali ne le njegove omejitve, pač pa tudi možnosti, ki jih ponuja.

To nas je pravzaprav navdihnilo za začetek projekta Gledališče spletk. Prav tako nas je navdihnilo za organizacijo serije spletnih laboratorijskih srečanj v okviru projekta, prav z namenom preizkušanja možnosti novega orodja brez pritiskov vodenja pedagoškega procesa.

Izvajalke in izvajalci: Laboratorij gledališča spletk je potekal pod vodstvom Jake Andreja Vojevca, Jane Burger in Barbare Polajnar. V procesu so bili udeleženke in udeleženci z izkušnjami s področja gledališke pedagogike in gledališča zatiranih povabljeni k delitvi in vodenju vaj..

Čas: Srečanja so potekala v februarju, marcu in aprilu 2022, vsako srečanje je trajalo 2–3 ure.

Udeleženke in udeleženci: Srečanj so se povečini udeleževali članice in člani Transformatorja, na vabilo pa se je odzvalo tudi nekaj izkušenih gledaliških in mladinskih delavk in delavcev, ki jih je zanimalo preizkušanje možnosti novega okolja.

Zaradi predznanja udeleženih je bilo v procesu mogoče resnično preizkusiti različne nove možnosti, ki jih ponujajo videokonferenčna spletna orodja. Uporabili smo možnosti vklopa/izklopa kamer in mikrofонов, ločenih sob, zrcaljenja, uporabe filtrov in virtualnih ozadij, vse s ciljem prilagoditve tradicionalnejših gledaliških vaj in njihovega prenosa v novo, virtualno okolje.

Vse dejavnosti, opisane v našem sklopu orodij, so bile preizkušene na takšen način in s tem prilagojene spletni uporabi.

Struktura delavnice:

Vaje Laboratorija gledališča spletk:

- Ime in slika
- Štetje do dvajset
- Asociacije
- S svinčnikom po svetu
- Zaporedje imen
- Ogledala/Plešoča ogledala

Nasveti:

Če je mogoče, si pred izvedbo delavnice oz. usposabljanja vzemite čas in preizkusite možnosti, ki jih ponuja spletna platforma. Znanje o različnih funkcijah, npr. ločenih sobah, filterih ali različnih vrstah postavitve okvirčkov v Zoomu, oziroma drugih videokonferenčnih spletnih orodjih, lahko močno pomaga pri tekoči izvedbi. Prav tako preizkusite različne pristope k vajam. Na primer, ali so za izvedbo verbalne ali glasovne vaje potrebne vklopljene kamere? Ali pa se je bolj osredotočiti izključno na zvok? In obratno

za bolj vizualne vaje. Tovrsten pristop je lahko v pomoč tudi v primeru počasnejših omrežnih povezav. Po naših izkušnjah je pri spletnem izvajanju vaj pogosto tako, da »je manj več«.

Drugi splošni nasvet: Izpustite vaje, ki zahtevajo sočasno akcijo več udeležencev, naj bodo vizualne ali zvočne. Takšne vaje namreč v večini primerov ne bodo delovale. Prilagoditi jih morate na način, da sinhroniziranost ni več potrebna, ali pa jih popolnoma opustiti.

Bodite potrpežljivi, vzemite si čas in ne prizadevajte si poustvariti vzdušja, tempa in intenzivnosti delavnic v živo. To vas lahko le obremenjuje.

Situacijo vzemite kot izziv. Preizkusite nove pristope k vajam in prilagoditve. Razmislite tudi o možnostih izvedbe vaj, specifičnih za virtualno okolje.

Izzivi:

Gledališče, kot smo ga vajeni, je zelo fizična dejavnost, ki zahteva telesno prisotnost udeležencev v istem prostoru in času. Navajeni smo, da delavnice izvajamo v živo, zato bo vsak poskus vzpostavitve enake stopnje intenzivnosti, odzivnosti in učinkovitosti prek spleta zagotovo pustil vtis razočaranja ali celo neuspeha. Zato je morda največji izziv opustiti pričakovanje, da je mogoče prek spleta reproducirati delavnico v živo. To ni mogoče. Sprejeti morate omejitve medija in se naučiti delati z njimi ali okoli njih. Upoštevač omenjeno pa je veliko iger in vaj mogoče prilagoditi virtualnemu okolju. Kljub temu morate upoštevati, da bo proces od vas zahteval več časa in energije. Potrebovali boste več časa, da razložite navodila in izvedete vaje. Zaradi tehničnih težav boste vaje včasih morali ponoviti. Lahko se zgodi, da se povezava pri kom prekine in oseba preprosto izgine. Vse naštetu je treba vzeti v zakup. Predvsem pa ne ocenjujte kakovosti in učinkovitosti spletne delavnice oz. usposabljanja z enakimi vatli, kot bi ocenjevali delavnico oz. usposabljanje v živo.

KATIS

(Program strokovnega razvoja za učitelje, ki ga podpira Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport): Gledališče na spletišče

V pandemičnem letu 2021 je bilo v organizaciji KUD Transformator izvedeno spletno izobraževanje Gledališče na spletišče, v katerem so bile predstavljene igre in vaje, ki jih učiteljice in učitelji lahko uporabljajo v svojih spletnih učilnicah. V času pandemije (2020–2021) so bile šole v Sloveniji zaprte 235 delovnih dni (81 v šolskem letu 2019/20 in 154 v šolskem letu 2020/21), kar je pomenilo najdlje zaprte šole v Evropi. V tem času je pouk potekal prek spleta, to pa je predstavljalo velik izziv za učitelje, otroke in starše, razkrite so bile luknje v šolskem sistemu, socialne neenakosti in diskriminatorne prakse.

Program Gledališče na spletišče je bil izveden v okviru sistema KATIS. KATIS je program strokovnega izobraževanja učiteljev in zaposlenih v šolah, ki ga podpira Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport.

Pedagoške delavke in delavce je bilo treba nagovoriti drugače, saj niso osnovna ciljna publika. Njihov odziv je bil po izobraževanju zelo pozitiven. Ena od prednosti spletne izvedbe je bilo spoznavanje kolegov in kolegic z vseh koncev države; brez spletnega povezovanja se verjetno ne bi nikoli srečali, saj stroškov poti in nastanitve za obisk takšnih programov v različnih delih države šole običajno ne morejo pokriti. Druga prednost je bila delitev iger in vaj tudi med udeleženi ter prilagajanje omenjenih vaj in izmenjevanje idej o uporabi v razredu.

Ker je bilo igranje iger in vaj v spletu novo tudi za nas, smo začeli z ohlapnejšo idejno zasnovo ter namenili veliko časa izmenjavi prakse in idej. Mentorice in mentorji ne delamo znotraj izobraževalnega sistema, zato je bila naša glavna ideja predstaviti vaje, odpreti prostor za odzive ter iz tega proces razvijati skupaj z udeleženi. Učni proces je bil nadvse dober tako za nas kot za udeležene in v ustvarjanju zelo uravnotežen. Vaja je bila najprej predstavljena, nato izvedena, njej je sledila odprta razprava, v nekaterih primerih pa tudi prilagajanje določenim kontekstom. V odzivih udeleženi je bilo zabeleženo, da jim je bil proces v užitek ter da sta skupinska dinamika in odprta izmenjava nanje vplivala pozitivno, naštetu pa jim je nudilo spodbudo za nadaljnje delo v težkih časih.

Čas: Program je bil izveden v štirih srečanjih po štiri ure. Zastavljen je bil v smeri krajšanja časa za zaslonom, zato ga je sestavljalo tudi branje pripravljenih besedil ter samostojno delo, kar je bilo mogoče izvesti tudi brez povezave.

Udeleženske in udeleženci: Programa so se udeležili učitelji in učiteljice ter profesorji in profesorice osnovnih in srednjih šol, ki so se želeli naučiti novih metodologij dela prek spleta ter združiti redni učni načrt z ustvarjalnimi, vključujočimi in dialognimi pristopi.

Dramaturgija izobraževanja:

Štiri srečanja so bila zastavljena na naslednji način:

- spoznavanje, individualno delo in skupinska dinamika,
- igre in vaje na določene teme,
- slikovno in časopisno gledališče (osredotočeno na šolska besedila),
- izmenjava idej in odzivov.

Izvajalki: Izobraževanje sta izvajali Jana Burger in Barbara Polajnar.

Struktura delavnice: Igre in vaje vsakega srečanja podrobneje opišemo. Najprej jih naštejemo in zabeležimo povratne informacije..

1. Najprej se spoznamo, predstavimo in začnemo z individualnimi vajami ter vajami za skupinsko dinamiko.

Vaji *Imena v zaporedju* in *S svinčnikom po svetu*. Prva vaja je delovala kot dobra otvoritvena vaja za spoznavanje tako soudeleženih kot različnih ravni izvajanja vaj, od preprostih do kompleksnejših. Vaja prav tako poudari pomen igre kot pedagoškega principa, ob tem pa ekipo poveže in spodbudi skupinsko dinamiko. Druga vaja je nastala z uporabo aplikacij za spletne klice (npr. Zoom). Spodbuja domišljijo, skupinsko koordinacijo, potrpežljivost in pozornost, ob izvedbi pa poteka tudi opazovanje drugih ob podajanju pisala in učenje s posnemanjem.

2. Igre in vaje na določene teme.
3. Slikovno in časopisno gledališče (osredotočeno na šolska besedila).

S tega srečanja izpostavlja dve vaji, imenovani *Kip* in *Izmenično branje*. Udeležene sva prosili, da na srečanje prinesejo učbenike in gradiva s predavanj ter šolskih ur. Izbrana tema je bila »Pedagogika za trajnostni razvoj«. Izhodišče je predstavljalo pet besed oz. konceptov iz članka Paula Freireja. Po predstavitvi slikovnega gledališča je bila vaja *Kip*

izvedena s fokusom na petih konceptih. Enak fokus je skupina ohranila v poznejšem delu v manjših skupinah in pri izvedbi vaje *Izmenično branje*. Za izvedbo slednje so udeleženske in udeleženci iskali besede, stavke, povedi ali odlomke iz svojih besedil, ki se navezujejo na isto temo. Z izmeničnim branjem kolažiranega besedila so ustvarili kratke predstavitve, pri čemer je ena oseba brala besedilo, koncept, druge pa so ustvarjale dinamizirane podobe. V odzivu je bila vaja opredeljena kot nepredvidljiva, z zanimivimi in dobrimi rezultati. Osnovane so bile ideje o izvedbi vaje na različne teme in z različnimi šolskimi predmeti.

4. Izmenjava idej in odzivov

Po dveh ali treh izvedenih vajah smo si vzeli čas za izmenjavo odzivov in idej, še posebej zato, ker smo iskali vsebine, ki bi lahko bile koristne za šolski proces. Prav tako je izmenjava odzivov in idej sledila ob koncu vsakega srečanja. Takšna dinamika dela je naletela na pozitivne odzive vseh, še posebej so pohvalili prostor, namenjen izmenjavi in ustvarjanju idej, ki je bil na voljo, kadarkoli je bilo to potrebno, da ne bi ustavili toka idej. Vsem je bilo žal, da vaje niso potekale v živo.

Nasveti:

Začnite z najpreprostejšo različico vaje. Nasvet velja tudi za izvajanje v živo, pri delu v spletu pa še toliko bolj. Podrobnejša ali zahtevnejša navodila so lahko napačno razumljena, zato začnite s preprosto različico in počasi, z zelo jasnimi navodili. Ko zaznate, da je bila vaja sprejeta in razumljena, nadaljujte s kompleksnejšimi različicami, korak za korakom. Upoštevajte dejstvo, da je branje govornice telesa prek spletne kamere zelo omejeno. Enako velja za zvok. Če opazite, da udeležene izgubljate, da ne morejo slediti vaji, jo začnite znova in ponovite navodila. Potrpežljivost je ključna.

Po vsaki vaji odprite prostor za povratne informacije – kaj je delovalo, kaj ne, kako si predstavljajo vajo, ki jo izvajajo v svojih razredih itd. To je ključno za izboljšanje vaje pri naslednjih izvedbah in delavnicah. To je tudi način, kako pridobiti informacije o dobrih in slabih platih vaj in procesov v različnih skupinah, zato se pozanimajte, kako so vajo zaznali drugi. Vsakič, ko izvajate vajo, se lahko naučite kaj novega, pridobite nov pogled ali uberete drugačen pristop.

Izzivi:

Mentor oz. mentorica gledališča zatiranih svoje delo vedno dojema kot proces, v katerem vaje ni mogoče obvladati v popolnosti, saj so možnosti neomejene – konec koncev je v tem tudi lepota dela z metodo gledališča zatiranih. To je mogoče le, če ste odprti za učenje in če pozorno opazujete ter prisluhnete.

Hkrati pa je ob vodenju delavnice, spletne ali v živo, treba vedeti, na kateri točki procesa je skupina, kaj počnemo in zakaj je bila določena vaja izbrana za določen trenutek, na določenem mestu delavnice; kaj z vajo poskušate doseči, kako bo vaja pomagala vam in skupini sodelovati ter raziskovati v določeni fazi procesa. Naredite natančen načrt vaj, ki jih boste izvajali in jim sledili. Tako ste lahko popolnoma prisotni v skupinski dinamiki in procesu. To ni enostavno, saj pogosto v glavi že dodelan načrt v praksi spremenimo, pozabimo na kakšno podrobnost, ki lahko vpliva na proces. Vprašajte se, kaj želite s skupino raziskovati in naredite zaporedje vaj in/ali iger.

Še en izziv spletne izvedbe je zagotavljanje prostora brez motečih dejavnikov okolja (zvoki v ozadju, premikanje ljudi, živali, predmetov v ozadju, slaba internetna povezava ...). Če na primer delavnico izvajate v kuhinji, medtem ko nekdo pripravlja večerjo, bo to moteče za vas in druge. Ponovno, ključna je potrpežljivost. Ne izključujte udeleženi zaradi slabe internetne povezave. Poskusite jih vključiti v proces, omogočite jim sodelovanje ali vsaj zaključek misli, navodila, poročilo ...

POKAZ

Žirafe

V okviru projekta Gledališče spletk je ekipa POKAZA razvila spletno delavnico za mladinske delavke in delavce, ki so potrebovali podporo pri svojem delu, pomoči pri učenju drugega jezika (tako učenju uradnega jezika države za pripadnike manjšin kot učenju tujega jezika). Med pandemijo se je veliko takšnih dejavnosti odvijalo v spletu, ob tem pa se je pojavila potreba po podpori učenju s kreativnimi metodologijami. Pri razvoju programa za uporabo metode gledališča zatiranih se je ekipa osredotočila na idejo pridobivanja jezika, ki je definirana kot nestrukturiran, nezaveden proces, vezan na aktivno komunikacijo. Vsaki vaji sledijo ideje za prilagajanje učnim težavam, z namenom zagotovitve vključevanja in njegovi podpori.

Čas: Delavnica je bila strukturirana v pet sej. Nekatere od njih so povezane in izhajajo ena iz druge, druge pa je mogoče izvajati neodvisno.

Udeleženske in udeleženci: Večino udeleženih so predstavljali učiteljice in učitelji ter mladinski delavke in delavci, ki delujejo na področju učenja jezikov zunaj izobraževalnega sistema.

Dramaturgija: V prvem srečanju smo se posvetili igram in vajam zaupanja in skupinske dinamike. V drugem srečanju se je začelo raziskovanje telesa in glasu skozi ustvarjanje likov in soustvarjanja poezije. Tretje srečanje je bilo osredotočeno na raziskovanje poezije skozi telo in estetski odziv. Četrto srečanje je obsegalo produkcijo krajših prizorov forumskega gledališča. Zadnje, peto srečanje, je obsegalo spoznavanje osnovnih tehnik časopisnega gledališča za raziskovanje skritih ideoloških sporočil v popularni glasbi.

Izvajalki: The facilitators of the sessions were Katherine Gray, Josipa Lulić and Marinela Neralić.

Izzivi: Največji izziv procesa je bil razviti občutek odgovornosti pri vseh udeleženih – nekako se je zdelo, da že samo dejstvo, da usposabljanje poteka prek spleta, udeleženi omogoča zamujanje ali predčasno odhajanje ali pa sodelovanje brez ustreznih pogojev, na primer vklapljanje med vožnjo. Ker je bila ena od glavnih prednosti spletnih delavnic za mladinske delavce možnost, da v svoje natrpane urnike dodajo še eno izobraževanje, je prihajalo tudi do situacij, ko so v delavnici sodelovali učitelji iz svojih učilnic, medtem ko so njihovi učenci delali pisno nalogo. Takšna vrsta razpršene pozornosti se je dogajala tudi ob vklapljanju od doma, razpršenost pa se je izkazala za enega največjih izzivov.

V zaključku ugotavljamo, da bi, kljub pozitivnim odzivom udeležениh, morali vztrajati pri oblikovanju manjših časovnih enot (dolžina do ene ure), da bi udeleženi v krajšem časovnem oknu lažje namenili pozornost dogajanju. Po drugi strani pa so zaradi spletnega formata v delavnici sodelovali ljudje, ki se delavnice sicer ne bi mogli udeležiti. Nekaterim udeležениm, ki prihajajo iz ruralnejših okolij, bi nizke učiteljske plače oz. brezposelnost onemogočali udeležbo na usposabljanju v živo, saj bi cena potovanja predstavljala nepredstavljivo oviro. Drugim je vezanost na domače okolje predstavljala bolezen ali gibalna oviranost.

Še ena pogosta težava je bila razlika med številom prijavljenih in dejanskim številom udeležениh. To je predstavljalo težavo predvsem zato, ker je ekipa poskušala ohraniti optimalno število udeležениh, enako kot bi to naredila ob izvedbi v živo. Pogosto se je zgodilo, da je bilo dejansko število udeležениh na posamezni delavnici nižje od optimalnega, hkrati pa je morala ekipa prijave zaradi zapolnitve mest predčasno zapirati. Razlika med številom prijavljenih in prisotnih je bila v spletnih izvedbah znatno višja od pričakovane. Raziskovanje lahko nadaljujemo v smeri povečanja kapacitet naših usposabljanj v smislu omogočanja dela z večjim številom ljudi, npr. z uporabo ločenih sob in kratkimi interakcijami na plenumu, s čimer bi lahko bilo sprejetih znatno večje število udeležencev, s tem pa bi bila težava nizke udeležbe v primerjavi s prijavi vsaj ublažena.

KURINGA

Ma(g)dalena international network

Naša študija primera se osredotoča na mednarodno mrežo Ma(g)dalena International Network, ki jo sestavljajo gledališke skupine praktikantk feminističnega gledališča zatiranih iz Latinske Amerike, Afrike in Evrope. Nastala je kot rezultat gledaliških laboratorijev in mednarodnih srečanj, ki so se začela v Braziliji leta 2010 s podporo Centra za gledališče zatiranih (*Centro do Teatro do Oprimido – CTO*). Mednarodna mreža Ma(g)dalena je prostor za prevrednotenje in širjenje izraza feminističnih kolektivov; je prostor za izmenjavo, boj in spodbujanje solidarnosti ter pravičnosti. Mednarodni seminarji ponujajo priložnosti za izobraževanje multiplikatoric in metodološki razvoj. Namen mednarodnih srečanj je okrepiti mrežo in ustvariti konkretne pogoje za trajnostno dosledno izmenjavo ter artikulacijo med skupinami. Festivali ponujajo priložnost za proslavljanje političnega in umetniškega napredka mreže ter prostor za načrtovanje nadaljnjih nadnacionalnih sodelovanj.

Naš proces je bil raziskovanje digitalnih možnosti Laboratorija Ma(g)dalen (en. *Ma(g)dalenas Laboratories*), doslej analognega procesa, ki predstavlja nekakšno iniciacijo praktikantk feminističnega gledališča zatiranih (v španščini v ženski obliki: »teatro de las oprimidas«) v feministično mrežo. V običajnih okoliščinah bi laboratoriji s sodelujočimi ženskami (cisrodnimi in transrodnimi) potekali več dni in v fizični obliki. V preteklosti je proces zahteval fizično prisotnost, saj je bilo s tem omogočeno odpiranje in deljenje osebnih čustvenih prostorov. Ma(g)dalene nenehno rastemo in razvijamo svojo metodologijo. V času na digitalno okolje vezanega koronskega življenjskega sloga se moramo slednjemu prilagoditi in preučiti digitalne možnosti rabe in prakse. Resničnost digitalnega prostora in digitalnih priložnosti odpira nova vprašanja o delovanju naše mreže. Naš enodnevni digitalni laboratorij je pod drobnogled vzel naslednja vprašanja: Kako je mogoče sklop delavnic, ki običajno delujejo na globoki čustveni ravni, na smiseln in prevprašujoč način skržiti v format enodnevnih spletnih delavnic? Ali je mogoče ohraniti globoko čustveno komponento? Ali se lahko transformativna moč našega dela prenese tudi v spletno okolje? Ter najpomembneje – ali lahko iniciacija v mrežo poteka tudi prek spleta?

Čas: Mednarodna delavnica je potekala 28. novembra 2021; delavnica na državni ravni je potekala 12. decembra 2021. Obe delavnici sta trajali tri ure.

Naši laboratoriji so bili izvedeni z uporabo programa Zoom.

Udeleženske in udeleženci: Naša študija primera se osredotoča na izvajanje dveh laboratorijskih delavnic: mednarodne delavnice z ženskami, ki so že del naše mreže, in nacionalne delavnice z ženskami, ki so se v mrežo vključevale.

Dramaturgy of the Laboratories:

Laboratoriji Ma(g)dalena so sestavljeni iz petih poglavij, ki gradijo drug na drugem.

- 1. Predniško delo:** Delo z objektivnimi in subjektivnimi spomini, spomini mater, babic, prababic in prazgodovinske ženske.
- 2. Razmišljanje o socializaciji:** Kdaj je ženska prvič prišla v stik s konceptom »spola« in lastnega dodeljenega spola.
- 3. Samooznačevanje:** Kdo sem jaz? Kdo smo me?
- 4. Vizije za prihodnost:** Definicija želja za prihodnost.
- 5. Razmislek o alternativah:** Gonilna sila gledališča zatiranih je želja po spremembi in preučevanje alternativ, ki spremembo pomagajo doseči.

Proces je treba začeti s prvim poglavjem. Omenjena digitalna laboratorija sta se osredotočala na prvo, drugo in tretje poglavje. Ključno je bilo delo v manjših skupinah, pri katerem so bile vzpostavljene skupine štirih ali petih žensk nespremenjene ves čas trajanja delavnice. Vsaka delavnica sledi naslednji splošni strukturi: uvod, vaje za ogrevanje, vaje raziskovanja (z ustrezno predstavitevjo ugotovitev) in zaključni krog odzivov.

Izvajalki: Mednarodno delavnico je vodila Bárbara Santos. Nacionalno delavnico sta izvajali Eva Gloria Fernandez in Elly Jarvis.

Stik in vzpostavitev ogrodja pred delavnico: Vse prijavljene udeleženske so en teden pred delavnico prejele elektronsko pošto, v kateri smo jih prosili za potrditev udeležbe. Mesta, sproščena zaradi odpovedi, so pripadla naslednjim prijavljenim na čakalni listi.

Pred delavnico smo zbrale informacije o načinu, na katerega so udeleženske izvedele za delavnico – zanj so izvedele predvsem prek objave dogodka na družbenem omrežju Facebook ali zaradi predhodnega sodelovanja z Bárbaro Santos oz. KURINGO. Vsaka udeleženska je prejela tudi navodila za prijavo

v Digitalni laboratorij. Svoja imena v spletnem orodju so morala spremeniti v sledeče zaporedje: 1. *Jezik(-i), ki ga (jih) govorite*, 2. *Ime*, 3. *Želeni zaimek*. Na primer: »IT/FR/DE/EN, *Sofia, ona*.«

Označba jezikov, ki jih posamezna udeleženka govori, je bila potrebna iz pragmatičnih razlogov: poenostavlja nalogo tehnične podpore razdelitve v majhne skupine glede na skupni govorjeni jezik. Odpiranje prostora za želeno rabo zaimkov je del naše feministične prakse. Prevezemamo odgovornost za odpiranje tega prostora in s tem udeleženkam omogočamo sodelovanje v prostoru, v katerem so prepoznane s svojim spolom in se lahko prosto ter udobno gibljejo.

Struktura delavnice:

Uvod o mreži in feminističnem gledališču zatiranih

(ni potrebno za začetnice).

Ogrevalne vaje:

- **Nasprotja: Naredi nasprotno!**

Žalost (udeleženke naredijo žalosten obraz)/Sreča (udeleženke naredijo vesel obraz)

Odprto (čim večje telo)/Zaprto (čim manjše telo)

Počasi (počasni premiki)/Hitro (hitri premiki)

- **1, 2, 3 Bradford**

- **Gib in glas imena**

- a) Vsaka udeleženka poda predlog izvedbe svojega imena skozi glas in gib, drugepa ju ponovijo.
- b) V majhnih skupinah: skupina ustvarja kolektivno koreografijo svojih imen

** Na nacionalni delavnici smo pele samo samoglasnike imen in izpuščale soglasnike. Ta vaja se imenuje Tore Yanomami in je praksa domorodnega plemena v Amazoniji, ki verjame, da duša imena prebiva v njegovih samoglasnikih.*

Prvo dejanje, Predniški spomin: Raziskovanje dejanj (in s tem življenj) žensk pred mano. Potovanje skozi čas od matere (ali osebe s to vlogo) do babice, prababice in prazgodovinske ženske (v Afriki) in nato nazaj do danes. »Kaj je rada počela? Kaj je sovražila? V kaj je bila primorana?«

V manjših skupinah: Predstavitev raziskanih poti in razprava o posameznih odkritjih, presenečenjih, čustvih.

Vračanje v današnji čas: Katera od odkritih podob ali tem je po mnenju skupine skupna in še vedno prisotna v njihovih življenjih? V skupinah je izdelana krajša produkcija na osnovi teh podob.

Drugo in tretje poglavje

– Refleksija socializacije/samoopredelitev

Internetna raziskava: Katere od prej odkritih podob dejanj naših prednic bi družba kaznovala? Katere nagradila?

- a) Iskanje slik z Googlovim spletnim iskalnikom (individualno delo)
- b) Izbira slik (skupinsko delo)
- c) S katerimi slogani bi naša družba to poudarila? Ustvarjanje enega slogana na sliko.
- d) Ustvarjanje umetniškega izraza z uporabo podob in njihovih sloganov
- e) Uporaba teles udeleženk za sporočila nasprotovanja družbenim sloganom.

Končna razprava/Evalvacija

V prvem poglavju (delo prednic) je vsaka udeleženka raziskovala sama, doma, stran od računalnika. Takrat so udeleženke najmočneje občutile ločitev od drugih soudeleženek, kljub temu da jih je mentorica, ki je bila ves čas prisotna, vodila skozi proces. V tem primeru je vaja delovala tudi v spletnem okolju, a ni prišlo do oblikovanja kolektivne energije skupine.

Odzivi udeleženk na delo v prvem poglavju so bili zelo močni. Opazile so, da je vaja osvetlila energijo, ki jo v svojem delu porabijo ženske, in jo naredila vidno. Zgroženo so ugotavljale: »Kje je užitek pri vsem tem? Kaj pa strast do branja ali potovanja?« Gibi so se osredotočali na bolečino in napor. Nekatere skupine so med izvedbo čustva prevzela do točke, ko o njih niso govorile, temveč so se osredotočale samo na gib. Eno izmed udeleženk je delo na materi čustveno ohromilo, zato je obtičala in ni mogla nadaljevati do babice ali dlje. »Čustva premagajo čustva,« je povedala ena izmed udeleženk. Za poglobitev raziskovanja ni bilo dovolj časa; skoraj vse udeleženke so si želele več časa, posvečenega vaji. Ena izmed udeleženk je pripomnila: »Globoko sranje in malo časa ne gresta dobro skupaj.«

V drugem poglavju je razmislek o socializaciji, dostopu do interneta in iskanju s pomočjo slikovnega iskalnika ponudil nov in poprej neprisoten vidik. Udeleženke so pravkar predelale in raziskovale gibe ter dejanja svojih prednic – v manjših skupinah so našle skupne podobe in se strinjale o skupnih značilnostih. Po tem so prejele navodilo, da specifične podobe in dejanja poiščejo z iskalnikom in analizirajo odziv družbe nanje – so nagrajene ali kaznovane? Spodaj si lahko ogledate nekaj slik, ki so jih udeleženke vzele pod drobnogled. Vaja je odprla novo vejo slikovnega gledališča, o kateri se znotraj metode še ni razpravljalo – digitalno podobo. Ko so udeleženke v iskalnik vnesle, na primer, geslo »ženska se prehranjuje«, so namesto analognega iskanja po reviji in ene najdene slike lahko v brskalniku hkrati gledale štirideset slik. S tem je konotacija, naj bo pozitivna ali negativna, še hitreje in bolj očitna. Na primer: slikovno iskanje gesla »ženska se prehranjuje« predstavi množico podob, povezanih s krivdo in zaničanjem, ali pa podobe »debelih« žensk, ki jih kolektivno razumemo kot »neprivlačne«. Slikovno iskanje gesla »nosečnica« predstavi izrazito pozitivno konotacijo. Zlasti na nacionalni delavnici je bil čas, namenjen drugemu poglavju, udeleženkam prekretek.

Googlovo iskanje slik



»Ženska je«

Googlovo iskanje slik za geslo »ženska je« paradoksalno ponudi dolg seznam fotografij, na katerih ženske odločno zavračajo ponujeno hrano. Fotografije zgovorno namigujejo, da mora imeti ženska močno voljo, s katero se zoperstavi zapeljevanju grešnih tortic in krofov, ki bi jih sicer rada pojedla, a redijo.



»Noseča ženska«

Nosečo žensko lahko občudujemo kot povezano z naravo okrog in znotraj nje. Je spokojna, mirna in srečna.



»Ženska za vse«

Ženska za vse je ženska z največ rokami na svetu. Čeprav je povsem preobremenjena, ji uspe kuhati, skrbeti za otroka, čistiti, se ukvarjati s športom, brati, se zdravo prehranjevati, odgovarjati na prejeta sporočila, delati in, kar je najpomembneje, se na široko smehljati navkljub izčrpanosti.

Nasveti:

Spletni klic je izredno vizualni medij komunikacije. Zaradi različne kakovosti internetnih povezav je najbolje uporabiti vaje, ki uporabljajo predvsem statične podobe. Vaje po tehniki slikovnega gledališča – bodisi iz knjig Augusta Boala bodisi Bárbare Santos – lahko uspešno prilagodimo delu z orodjem Zoom.

Poskusi hkratnega govora ali petja več udeležениh ne bodo uspešni. To težavo smo obšle tako, da smo po eni udeleženi iz skupine dodelile vlogo »glasu« v svoji skupini (npr. pri vaji *Gib in glas imena*). V tej vaji se je vsaka udeležena predstavila s petjem svojega imena in izvedbo enostavne koreografije – druge udeležene so nato »plesale« njeno ime, sama pa se je z glasom in gibom predstavila še drugič. Po posamičnih predstavitvah so v manjših skupinah plese združile v skupno koreografijo, ki so jo plesale vse članice skupine, medtem pa je besedilo pela le ena izmed udeleženk. Takšna strategija je bila v laboratoriju uporabljena prvič in je delovala zelo dobro.

Nasploh je dobro, da je pri vseh udeležениh vklopljen »galerijski pogled«. Za predstave prizorov ali koreografij naj vse udeležene, ki prizorov ne izvajajo, utišajo mikrofona in izklopijo kamero.

Pri izvajanju vaj, kot je *1, 2, 3 Bradford*, je mogoče uporabiti funkcijo »da/ne« za določanje ekip. Prvi ekipi dodelite »da«, drugi »ne« – tako vsi vidijo, komu slediti.

Razlike med nacionalno in mednarodno delavnico:

Delavnice, zasnovane za skupino, ki že pozna metodologijo, ni mogoče zgolj kopirati in v enaki obliki izvesti s skupino, ki se z metodologijo srečuje prvič. Pri izvajanju delavnice s slednjo je seznanjanju in spoznavanju potrebno nameniti vsaj 45 minut.

Udeležene nacionalne delavnice so nakazale, da bi bilo na začetku delavnice dobro jasno povedati, da znotraj vsega procesa ostajajo s svojo manjšo skupino; to bi jim omogočilo čustveno varnost in zavedanje, da jim bo majhna skupina nudila podporo skozi ves proces.

V nacionalnem laboratoriju so bile vse udeležene predhodno seznanjene z orodjem Zoom, kar nam je olajšalo delo. Pred delavnicami pa je kljub temu treba preveriti, ali je orodje poznano vsem udeležениm. Prav tako je izziv predstavljala internetna povezava, saj vse udeležene niso imele enako dobre internetne povezave. Iz tega razloga so nas na nacionalnem laboratoriju zapustile tri udeležene, ena pa je sodelovala le z glasom.

V laboratoriju je bil naš največji nasprotnik čas, saj so delavnice od ene do druge vaje dajale občutek štafete. Čeprav še vedno ne vemo, kako točno bi to lahko izboljšale (z daljšim časovnim razponom delavnice, razširjanjem delavnice na več dni ali pa s skrčenjem seznama vaj), je jasno, da toliko vsebine v tako kratkem času ni mogoče predelati. To, da ni bilo mogoče raziskovati globlje ali pustiti čustvom več časa, je pri nekaterih udeleženkah povzročilo občutek nelagodja oz. nezadovoljstva, kar ni dobro za proces. V zaključnem krogu odzivov so to poudarile skoraj vse udeleženke, nanašajoč se predvsem na delo s prednicami. Skakanje iz ene vaje v drugo ni vedno zagotovilo prostora in časa, potrebnega za naslavljanje čustev, ki so se pojavila. Predlog za prihodnje delavnice je ločena »soba za premor«, v kateri je prisotna oseba, ki je na voljo vsakomur, ki čuti potrebo po premoru in želi izraziti svoje misli in občutke v osebni pogovoru.

Nekatere udeleženke so izrazile zaskrbljenost nad razgaljanjem čustev v digitalnem okolju. »Ko se delavnica konča, udeleženka izklopi računalnik in s svojimi občutji ostane sama,« je dejala udeleženka. Rešitev za to bi bila, da bi več časa namenile prvemu poglavju – več časa za preučitev dejanj, še več od tega pa za pogovor in deljenje občutij. Potreba po skupnem pogovoru je na nek način nadomestilo za delitev skupnega fizičnega prostora. Če ni mogoča fizična prisotnost, je udeleženi treba pustiti dovolj časa, da se počutijo prisotne in povezane z drugimi.

Zaključek:

Delavnica je dokazala, da lahko spletni laboratorij omogoči spodbujajoč raziskovalni proces. Digitalne izvedbe vaj tehnik gledališča zatiranih so drugačne oblike, bolj osredotočene na sliko, manj na dotik ali zvok. Možnost raziskovanja družbenih mnenj in norm s pomočjo spletnega iskanja podob je največji na novo pridobljeni atribut, zato bo uporabljen tudi na prihodnjih delavnicah. Smiselni časovni okvirji za laboratorij se razlikujejo glede na sestavo udeleženi: laboratoriji za nove skupine zahtevajo več časa oz. manj vaj od tisti za skupine, ki metodologijo že poznajo. Spletni laboratorij je tako mogoče uspešno izvesti, vendar je ob tem treba upoštevati potrebne spremembe in prilagoditve na digitalno okolje.

KURINGA, POKAZ, KUD TRANSFORMATOR

Festival gledališča spletk

Festival gledališča spletk predstavlja vrhunec naših raziskav o možnostih prenosa formata forumskega gledališča v splet. Osnovno načelo forumskega gledališča je interaktivnost: publika je povabljena, da stopi na oder in se pridruži procesu, ki ga je začela gledališka skupina in je namenjen analizi zatiranja ter iskanju strategij za neposredno, konkretno in kontinuirano akcijo, ki bi privedla do družbenih sprememb. Osnovno načelo tega procesa je fizično dejanje preseganja prepreke med igralci in občinstvom ter vstopa na oder. Fizičnih dejanj v spletni obliki ni mogoče izvesti, kljub temu pa je bil cilj obdržati to glavno lastnost forumskega gledališča pri prenosu v drug medij. Zato so se srečanja forumskega gledališča začela z ogrevalnimi igrami in vajami, ki so publiko pripravile na razmišljanje o postavljenih vprašanjih. Zaradi odsotnosti možnosti za neposredno vključevanje občinstva v predstavo je bila občinstvu ponujena možnost sodelovanja v procesu v širši obliki; uporaba estetskih in drugih gledaliških orodij za analizo in reševanje je razširila polje angažiranosti občinstva in še bolj demokratizirala ustvarjalni proces, rezultat pa je delo v nastajanju, ki se spreminja z vsako uprizoritvijo.

Splošna struktura predstav in delavnic forumskega gledališča na festivalu je bila razdeljena v več faz: uvod, ogrevanje, ogled predstave, odzivi po predstavi, spletni forum in zaključek. V uvodu je potekala predstavitev spletne oblike gledališča zatiranih, predstavitev teme ter predstavitev skupine ter predstave. Ogrevanje so sestavljale igre, ki so služile kot uvod v temo, npr. igra slikovnih asociacij na temo uprizoritve. Za beleženje odziva občinstva po predstavi je bilo uporabljeno spletno orodje Mentimeter, s katerim je bil ustvarjen grafični prikaz besed, ki jih je občinstvo najpogosteje navedlo v odzivu na uprizoritev, pa tudi fotografije podob, ki so jih s telesi in predmeti članice ter člani občinstva v odzivu na uprizoritev podali. »Estetski« odziv je bil dodatno razvit v manjših skupinah, v katere je bilo občinstvo razdeljeno in povabljeno, delu v skupinah pa je sledila še predstavitev zaključkov posameznih skupin celotni skupini udeleženih. Takšna oblika razprave je podala ustvarjalne rezultate ter drugačno, poglobljeno razumevanje uprizoritve in teme. V zaključku je bila za zadnje dejanje celotna skupina povabljena k podobi ali besedi kot povzetku odziva na celoten proces.

Izvedbe spletnega forumsko-gledališkega procesa so izrisale meje ter možnosti spletnega formata. Čeprav je nedvomno umanjkal neposredni stik z uprizoritvijo, je bilo občinstvu še vedno omogočeno, da je svoja telesa in estetske prijeme uporabilo kot orodje za vključevanje v razpravo in analizo predstavljenega problema, se neposredno vključilo v ustvarjalni proces, hkrati pa je sočasnost sodelovanja prek digitalnega medija omogočila vključenost vseh (z ustvarjanjem podobe ali pisanjem besed na Mentimeter) na način, ki v analognem gledališkem okolju ni vedno mogoč.

PROGRAM

13. 1. 2022 (18:00 – 21:00)

Ena roza je dovolj

(uprizoritev in delavnica):

KUD Transformator, Magdalene Krivopete

Uprizoritev je nastala kot odziv na nedavno odločitev okrajnega in državnega sodišča v Sloveniji, ki sta v primeru posilstva v skladu s takrat veljavno zakonodajo presodili, da ni šlo za posilstvo. Tako skozi proces ustvarjanja predstave kot v interakciji z občinstvom se je potrjevala predpostavka, da sta vsak »da« in »ne« prilagojena moškim, ne glede na mednarodne konvencije in sporazume.

Ena je dovolj, to je resničnost vsake ženske.

Jokeriranje: Jana Burger in Jaka A. Vojevec.

Posnetek forumske predstave:

m.youtube.com/watch?v=dmSL5xZKHUc&feature=youtu.be

19. 1. 2022 (18:00 – 21:00)

Zvoki tišine

(uprizoritev in delavnica):

Kuringa and RED MA(G)DALENA INTERNATIONAL

Zgodba o skupini feministk v patriarhalnih pasteh, ki ne zmorejo razvozlati pomena molka svojih sopotnic in slišati prežečih zlovesčih zvokov. Kako se skupaj spopasti z lastno ranljivostjo in nasloviti neuspehe ter napake brez samokaznovanja?

Jokeriranje: Eva Gloria Fernandez in Sofia Casarrubia.

Posnetek forumske predstave:

[youtube.com/watch?v=ut9J108e1Fs&feature=youtu.be](https://www.youtube.com/watch?v=ut9J108e1Fs&feature=youtu.be)

25. 1. 2022 (18:00 – 21:00)

Imamo izbiro?

(uprizoritev in delavnica):

**Centar za kazalište potlačениh POKAZ
in Romska mladinska organizacija Hrvaške**

Predstava »Imamo izbiro?« je sestavljena iz šestih kratkih prizorov, ki spremljajo življenje Štefice med njenim 16. in 24. letom. V predstavi lahko vidimo, kako nekatere romske družine gojijo kult nedolžnosti, ki namesto zaščite mladih deklet vodi v zgodnjo poroko. Prikazuje navado barantanja za ceno neveste, patriarhalni običaj, katerega posledica je nasilje v družini in sojenje na sodišču romske skupnosti. Skozi razmislek o ponavljajočem se zatiranju si postavljamo vprašanje: Ali sploh imamo izbiro?

Nastopajoče in nastopajoči: Rosa Oršuš, Dijana Musić, Mirjana Destanović, Severina Lajtman, Marina Horvat, Danijela Halilović, Siniša-Senad Musić, Muhamed Husejni, Manuel Tairovska, Ricardo Osmanović, Kemal Delić.

Jokeriranje: Josipa Lulić in Rosa Oršuš.

Posnetek forumske predstave:

[m.youtube.com/watch?v=UtvAsJ1UVtQ&t=217s](https://www.youtube.com/watch?v=UtvAsJ1UVtQ&t=217s)



DELAJMO GLEDALIŠČE SPLETK!



Osnovna načela

V nadaljevanju navajamo smernice in načela priprave delavnic po metodi gledališča zatiranih, koristne za ustvarjanje varnega prostora skupine. Osnovna etična načela se osredotočajo na skrb drug za drugega in so uporabna tudi za ne-spletne situacije.

Na začetku je pomembno, da dovolj časa namenimo oblikovanju varnega in zaupnega okolja, v katerem bo skupina pozneje ustvarjala – igre za ogrevanje, vzpostavljanje kodeksa obnašanja prek spleta, t. i. »netikete«, izbor »čuječne osebe«, delitev odgovornosti, pogovor o potrebah in prilagoditev procesa še pred začetkom delavnice.

Nekaj osnovnih načel za delo z različnimi skupinami, ki za delo uporabljajo gledališče zatiranih ali gledališko pedagogiko:

Skrbite tako zase kot za druge.

Delavnica je učno okolje za vse, vključno z mentoricami in mentorji.

Pri procesu gre za eksperiment, zato se napak veselimo in se iz njih učimo.

Izbirajte teme, ki izhajajo iz našega družbenega položaja in vsakdanjih izkušenj.

Pozornost usmerjajte tudi na proces in posebnosti skupine, ne le na cilj. Pri mnenjih izhajajte iz lastnih izkušenj in aktivno poslušajte druge.

Osnovne oblike vaj so zgolj predlogi, odprti za preoblikovanje.

Začenjajte s preprostimi oblikami in gradite proti kompleksnejšim.

Odprite prostor za pogovor o procesu (zlasti v smislu razmerij moči; poimenujte jih in omogočite skupini, da jih obravnava).

Zavedajte se, da so razmerja moči vedno prisotna, tudi v skupinah gledališča zatiranih.

Igre in vaje so priložnost za zabavo in raziskovanje novih občutij, spoznanj.

Bodite pripravljeni na presenečenja.

Ljudje, ki so prisotni v procesu, so pravi ljudje zanj – vsak lahko igra, vsak je igralec, igralka.

Pričakovanja ubijajo.

Resnično učenje se začne, ko stopimo iz svojega območja udobja – proces ni vedno udoben.

Predstavljene igre in vaje izhajajo iz obstoječega nabora iger in vaj gledališča zatiranih in gledališke pedagogike, ki so jih v spletnih oblikah razvile in preizkusile različne organizacije. V POKAZU so vaje in igre razvijale Katherine Gray, Marinela Neralić, Andrea Damjanić Firšt in Josipa Lulić, v KUD Transformator Jana Burger, Barbara Polajnar in Jaka Vojevec, za KURINGO pa so to počele Sofia Casarrubia, Elly Jarvis, Bárbara Santos in Eva Gloria Fernandez.



Igre z imeni in ogrevanje

Če se članice in člani skupine predhodno ne poznajo, je zelo pomembno, da se že na začetku delavnice dobro povežejo. Uvod je bistvenega pomena za nadaljnje delo skupine, v katerem si lahko zaupajo in soustvarjajo. V ta namen smo zbrali nekaj iger z imeni in vaj za ogrevanje, ki vzpostavljajo igrivost, ustvarjalnost, prisotnost, zaupanje in povezanost.

Križci in krožci · KURINGA

Prvi korak: Z desno roko rišemo križ.

Drugi korak: Ob risanju križa z desno roko pridružimo levo roko, ki riše krog.

Vaja je lahko uporabljena tudi za demehanizacijo.

Pisanje imena v zraku · KURINGA

Prvi korak: Po zraku izpišemo svoje ime.

Drugi korak: Z nogo, nasprotno roki, s katero pišemo ime, na tleh zarišemo krog.

Tretji korak: Skupaj z nasprotnima roko in nogo hkrati rišemo krog in izpisujemo ime.

Vaja je lahko uporabljena tudi za demehanizacijo.

Ritmizirana žoga · KURINGA

Oseba, ki se javi, s pantomimo ustvari namišljeno žogo, nato pa se z njo »igra« tako, da naredi gib skupaj z zvokom. Drugi se naučijo igre z žogo, zvok pa proizvaja samo oseba, ki ga je ustvarila, in je edina, ki ima prižgan mikrofona. Po nekaj trenutkih oseba, s čigar žogo se skupina igra, to poda naslednjemu udeležencu ali udeleženci z gibom in njegovim imenom. Podaja se naj zgodi blizu kamere. Kdor prejme žogo, jo mora preoblikovati in ustvariti novo ritmično gibanje in zvok. Igra se nadaljuje, dokler žoga ne pripotuje do vseh sodelujočih.

Pazite: Pri vaji morajo biti vklopljeni vsi mikrofoni, vendar zvok proizvaja le oseba, ki je žogo ustvarila. Običajno prvo žogo kot primer ustvari mentor oz. mentorica.

Igra z imenom – ime in gib · POKAZ

Oseba pove svoje ime in hkrati ustvari gib s celim telesom. Gib lahko obsega dvigovanje rok, obračanje glave, krajši plesni gib ... Pozornost je treba ohraniti na kadru, ki ga kamera še zajema, da lahko skupina gib vidi v celoti. Če za velik gib nimate dovolj prostora, ga zamenjajte z izrazito obrazno grimaso.

»Moje ime je Katherine.« (izvede gib)

Skupina odgovori:

»Pozdravljena, Katherine.« in gib ponovi.

Katherine nato pokliče in k igri povabi naslednjo osebo v krogu.

Prilagoditve:

Namesto giba pokažite izpisano ime ali podobo, ki vas opiše oz. predstavlja.

Če kdo ne ve, s kakšnim gibom se naj predstavi, lahko mentor ponovi katerikoli gib, ki ga ta oseba naredi. Prav tako lahko vskoči in gib doda celotna skupina.

Ime je številka · POKAZ

V igri sodeluje cela skupina. Vsaka oseba si izbere svoje število (med 1 in x, pri čemer je x število udeležencev). Igra se začne tako, da mentor pokliče poljubno število. Oseba, ki je bila s številom poklicana, nato pokliče naslednjo osebo z naslednjim številom. Igra zahteva pozornost celotne skupine, saj je vsakdo lahko na vrsti naslednji – števila namreč niso klicana v zaporedju.

Po nekaj krogih lahko igri dodate še način izgovorjave posameznih števil. Lahko jih obarvate s čustvi (število je poklicano veselo/žalostno/navdušeno), jim določite žanr (grozljivka/limonada/opera/drama) ali živalski glas in gib (bodisi oponašanje živali na skupen način, bodisi oponašanje iste živali na različne izvirne načine).

Prilagoditve:

Pri delu z otroki je pri težavah s pomnjenjem dobra pomoč uporaba samolepljivih lističev, na katere si lahko števila in imena zapišejo. V določenih spletnih orodjih je števila mogoče dodati tudi okvirjem s kamerami in jih nastaviti tako, da so vidna ves čas.

Ob zviševanju težavnosti vaje lahko skupino pripravite z vmesnim korakom, v katerem novo navodilo (čustva, žanr, živali) najprej preizkusite v krogu oz. zaporedju. V pomoč so vam lahko tudi avdio-vizualni materiali.

Zaporedje imen · KUD Transformator

- a) Celotna skupina je pridružena klicu z vklopljeno kamero. Vsaka oseba na glavo položi eno roko. Vodja prične vajo in pokliče naslednjo osebo. Ko slišite svoje ime, roko umaknete z glave in pokličete naslednjo osebo. Po končanem krogu imena v enakem zaporedju izgovarjate naprej. Počasi se iz imen izoblikuje ritem, zaporedje zvokov, morda celo pesemg.
- b) V naslednjem koraku se zaporedje obrne in pesem je »zapeta« v obratni smeri.
- c) V naslednjih korakih lahko imena zamenjate z najljubšim sadjem ali živaljo. V naslednjem zaporedju bo tako nastala pesem z različnim sadjem ali živalmi.

Ime kot gib in zvok · KUD Transformator

V manjših skupinah se ustvarijo kratki prizori oz. koreografije.

- a) Naključno izbrana oseba začne z gibom, kretnjo ali sliko, ustvarjeno s svojim telesom, ki ponazarja njeno trenutno počutje, in ob tem izgovori svoje ime. Skupina nato gib/sliko ter ime skupaj ponovi. Nato nastopi naslednja oseba, skupina sekvenco ponovi in nadaljuje, dokler ne »spozna« vseh imen.
- b) V manjših skupinah v ločenih sobah (funkcija orodja Zoom) se »imena« ponovijo, nato pa jih skupine zložijo skupaj, povežejo in ponovijo. Tako nastane kratek prizor ali koreografija, ki jo kasneje predstavijo celotni skupini.

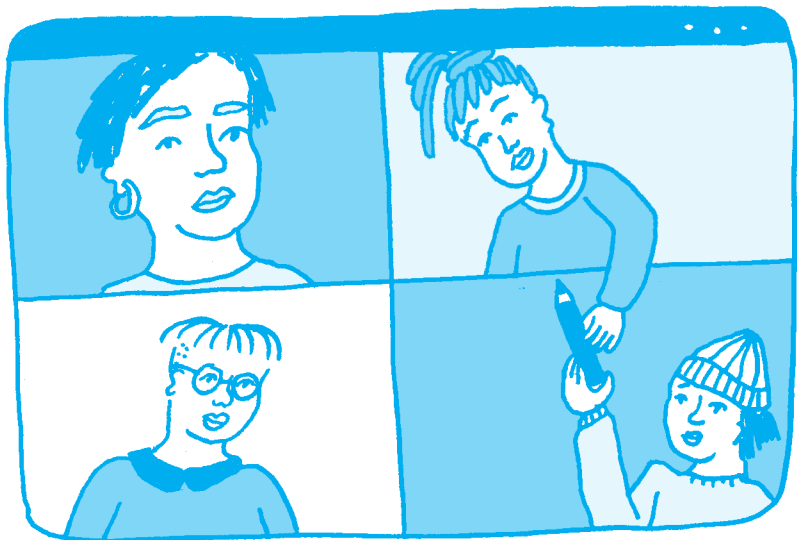
Grajenje skupinske dinamike

Eno od gesel gledališča zatiranih je: »Osebnost je politično«. Proces nastajanja skupnega izdelka je kolektiven. Ko svoje osebne zgodbe delimo z drugimi, niso le odslkava družbe, pač pa postanejo tudi zgodbe skupine. Za vzpostavljanje občutka zaupanja in varnosti v skupini izvajamo vaje za skupinsko dinamiko.

S pisalom po svetu (ali Leteči kuli)

• KUD Transformator

Vsaka oseba pripravi pisalo, naključno izbrana oseba začne. Svoje pisalo začnejo premikati po zaslonu v poljubno smer, hkrati pa kličejo ime druge osebe ter najavijo smer, iz katere pisalo prihaja do nje. Pisalo lahko potuje poljubno v vse smeri. Pomembno je, da pisalo »po svetu leti« nemoteno. Za vajo je tako potrebna pozornost. Poklicana oseba pisalo po tem, ko je poklicana, sprejme s premikanjem pisala v svoj kader s strani, ki jo je prejšnja oseba napovedala, pri premikanju pisala poljubno spremeni oz. ohrani smer ter pokliče naslednjo osebo in napove smer, iz katere bo pisalo k njej pripotovalo. Za vajo si vzemite čas, da bi pisalo iz enega kadra v drugega potovalo kar se da tekoče.



Skrivni dirigent · POKAZ

V igri so razdeljene tri vloge: ena oseba igra vlogo detektiva, druga dirigenta, vse ostale pa sestavljajo orkester. Najprej je izbran detektiv, ki nato zamiži, skupina pa med sabo izbere dirigenta. Dirigent nato izvaja gibe, ki jim orkester sledi, detektiv pa mora uganiti, kdo je dirigent. Dirigent mora biti pri izvajanju gibov pozoren na kader, ki ga njegova kamera zajema.

Prilagoditve:

Pred začetkom igre lahko s skupino preizkusite različne gibe, ki jih lahko pozneje udeleženci uporabijo med igro. Tema je lahko poljubno izbrana, lahko je sploh ni, pri delu z otroki (predvsem z otroki z učnimi težavami) pa lahko za temo izberete kar orkester.

Opomba:

Običajno je konkretne, jasne gibe lažje oponašati od abstraktnejših, manj jasnih gibov.

Besedne asociacije · KUD Transformator

- a) Skupina izklopi kamere.
- b) Izgovorite prvo besedo in po imenu pokličite naslednjo osebo.
- c) Poklicana oseba ponovi besedo, ji doda svojo besedno asociacijo ter pokliče naslednjo osebo. Ta nato ponovi asociacijo prejšnje osebe, doda svojo in jo poda naslednjemu. Asociacije nato potujejo naključno po skupini naprej.
- d) Ko vaja poteka tekoče, prejšnje besede ni treba več ponavljati. Oseba, ki je na vrsti, le pove svojo asociacijo ter pokliče naslednjo.

Nasveti:

- Pomembno je, da vsi govorijo jasno in glasno.
- Poudarite in spodbujajte skupino, naj svojih asociacij ne vrednoti kot slabe oz. se jih sramuje. Interval med izvirno besedo in asociacijo mora biti čim krajši, posebej, ko sodelujoči že dobro razumejo vajo.

Morebitni nadgradnji vaje:

1. Asociacije na vnaprej določeno temo.
2. Abecedne asociacije – vsaka naslednja asociacija je asociacija na naslednjo črko v abecedi.

Skupinsko štetje · KUD Transformator

Skupina šteje do dvajset, ob tem pa velja pravilo, da lahko kdorkoli kadarkoli pove naslednje število v zaporedju. A število lahko izgovori le ena oseba naenkrat. Vrstni red ni določen vnaprej, prav tako ni določen časovni interval. Pri štetju obstajata še dve omejitvi:

1. V štetje mora biti vključena celotna skupina, vsakdo mora »prispevati« vsaj eno število.
2. Če se zgodi, da dve osebi ali več njih hkrati izgovori isto število, se štetje ponastavi in znova začne s številom ena.

Namen vaje je povečati pozornost skupine, občutek za skupino in ostale, hkrati pa razviti spretnost »pripravljenost voditi, pripravljenost slediti«. To pomeni, da mora biti v dobrobit skupine vsaka oseba pripravljena prevzeti pobudo in odgovornost, če opazi, da skupina to potrebuje. Hkrati pa mora biti pripravljena tudi na zadrževanje impulzov in sledenje vodenju drugega člana skupine ter s tem omogočiti enotnost skupine.

Različice:

Vajo je dobro začeti z vklopljenimi kamerami, da se skupina lažje poveže in začne. Ko pa se skupina z vajo dobro spozna, pa jo lahko preizkusi še z izklopljenimi kamerami kot dodatnim izzivom.

Dopolni ritem · KURINGA

V vaji sodeluje pet oseb z vklopljenim mikrofonom. Prva ustvari ritmični gib in zvok, ostale ga ponovijo brez zvoka. Po nekaj ponovitvah naslednja predlaga nov gib in zvok, ki ju doda prvemu. Nato enako storijo še tretja, četrta in peta oseba, in s tem ustvarijo kratko koreografijo. Preostala skupina se koreografijo nauči brez zvoka. Vajo lahko izvedete tudi v manjših skupinah po pet, v ločenih sobah, ki ustvarijo vsaka svojo koreografijo in jo nato predstavijo ostalim.

Senzorične igre in demehanizacija

Delo z različnimi gledališkimi pristopi pomeni uporabo naših teles, glasov in čutil. Gledališče odpira dialog (verbalni ali neverbalni), v katerem se povezujemo z drugimi in s svetom okoli nas. V vsakdanjem življenju na našeto pogosto pozabimo. Z gledališkimi igrami in vajami demehaniziramo svoja telesa, obudimo čute in se aktiviramo kot individuumi v skupnostih.

Simon pravi · POKAZ

Podajte navodilo za poljubno akcijo, ki se začne s »Simon pravi«. Kompleksnost akcije je odvisna od znanja jezika v skupini. Akcija je lahko realistična (npr. »dotakni se konice nosu«), lahko pa povsem domišljajska (npr. »hodi v veselju«). Skupina mora akcijo izvesti, a le, če se je navodilo začelo s »Simon pravi«. Vodenje nato prepustite še preostalim.

Video z navodili: [youtube.com/watch?v=KhJsyTQkOHs](https://www.youtube.com/watch?v=KhJsyTQkOHs)

Prilagoditve:

Pred delavnico lahko pripravite fotografije možnih akcij. Če vajo izvajate v živo, lahko sodelujočim z manj izkušnjami, npr. otrokom, pomagata pri izvedbi, v spletnem okolju pa navodila in pomoč prilagodite potrebam.

Kaj počnem? · POKAZ

Naglas vprašajte: »Kaj počnem?« in z gibom ponazorite določeno aktivnost. Gibi so lahko preprostejši, npr. brcanje nogometne žoge, kuhanje, plavanje, lahko pa se stopnjujejo v zahtevnejše, kompleksnejše aktivnosti, npr. branje knjige med bežanjem pred levom. Skupina nato ugotavlja, za katero aktivnost gre.

Prilagoditve:

Če delavnico izvajate z otroki, jim lahko pred igro pokažete fotografije ali slike nekaterih aktivnosti, ki jih lahko pozneje ponazorijo, če se sami ne domislijo izvirne akcije. Kot že omenjeno, lahko med igro, izvedeno v živo, otrokom tudi pomagata pri izvedbi ali pa akcijo razdelite v več gibov, ki jih lahko otroci oponašajo.

Vaje z glasom · POKAZ

Podajte sledeča navodila:

- Z glasom *Šu! Šu!* odganjajte navidezno muho z dlani, roke, nog in prstov na nogah.
- Z zvokom *brrrr* se pretvarjajte, da vozite avto; zavijate, se dvigate in spuščate po hribih, vozite hitro in počasi, se ustavljate in speljete. Za različne dele poti uporabite različne značaje zvoka.
- Močno zazehajte – zehanje je dobro za odpiranje zadnjega dela grla. Zato močno zazehajte. Nato zazehajte in naštejte dneve v tednu. Zazehajte svoje ime.
- Z glasom *ahhh* vrzite žogo ob tla, v steno ali strop. Menjajte točke na telesu, iz katerih izvedete met – enkrat iz glave, drugič iz prsi, trebuha ...
- Pretvarjajte se, da žvečite žvečilni gumi ali žvečljivi bombon. Žvečite z zobmi, ustnicami, jezikom.
- Iztegnite jezik in z njim v zraku napišite svoje ime.

Z manjšo skupino lahko igre izvedete s hkratnim vklopom vseh mikrofonov. Na tak način med udeleženi ustvarite občutek tovarištva in pripadnosti – manj jim bo nerodno, kot če bi vaje potekale v tišini, z ugasnjenimi mikrofoni. Ravno zato je pomembno, da tudi pri delu z večjimi skupinami pustite vklopljen vsaj svoj mikrofon.

Besede zavozlanke · POKAZ

S skupino vadite besede zavozlanke, torej težje izgovorljive besede in besedne zveze. Vklopljen naj bo samo vaš mikrofon. Izgovarjajte jih z različnimi hitrostmi: začnite počasi, z ločenimi zlogi, nato stopnjujte hitrost. Igrajte se z intonacijo – zavozlanke lahko poskusite zapeti (s to tehniko si lahko pomagata tudi pri delih besedil, ki si jih v pripravi na produkcijo otroci težje zapomnijo). Povabite prostovoljke in prostovoljce, da kakšno zavozlanko izgovorijo pred skupino.

Nekaj zavozlank:

- Iz Jež'ce čez cesto v Stôž'ce po rôž'ce. Pešec prečka cestišče.
- Huda guba buba guba.
- Tolpa natika kita na plot.

Gumijasta kura · POKAZ

Stresajte roke in noge, eno za drugo, in ob stresanju odštevajte od deset navzdol (najprej vse okončine stresete desetkrat, nato devetkrat, osemkrat itn.). Ko stresete vsako okončino, stresite še celo telo – kot bi stresli gumijasto kuro. Vaja je posebej uporabna v poznejših fazah delavnic ali pa kot vaja za premor med daljšim sedenjem.

[youtube.com/watch?v=P-nAkhupPiE](https://www.youtube.com/watch?v=P-nAkhupPiE)

Prilagoditve:

Preden pričnete z igro, lahko skupini pokažete fotografijo ali posnetek gumijaste kure in tako pojasnite, zakaj se vaja tako imenuje.

Obisk živalskega vrta · POKAZ

Vsaka oseba začne s povedjo: »Šel_a sem v živalski vrt in videl_a ...«. Žival poimenuje, ji doda gib ter zvok.

Če oseba izbere leva, se mora z gibi in zvokom pretvarjati, da je lev. Naslednja oseba ponovi: »Šel_a sem v živalski vrt.« in posnema žival, ki jo je predlagala oseba pred njo, nato pa frazo ponovi in doda gib ter zvok svoje živali.

Igro lahko prilagodite, na primer tako, da gib in zvok ponovi cela skupina.

Prilagoditve:

Pri delu z otroki lahko slike ali fotografije živali v pomoč pri vaji obesite na tablo oz. jih dodate na svoj zaslon, otroci pa jih lahko izberejo, če se sami ne spomnijo svoje živali. Igro lahko izvajate tudi v parih ali s celo skupino, da ne osamite otrok pri izvedbi vaje.

Vajo lahko preoblikujete v vodeno skupinsko improvizacijo – skupina se odpravi v živalski vrt in zaporedoma srečuje živali. Gib in zvok lahko ločite, skupina pa ju izvaja in ponavlja posamično.

1, 2, 3 – Bradford · KURINGA · KUD Transformator

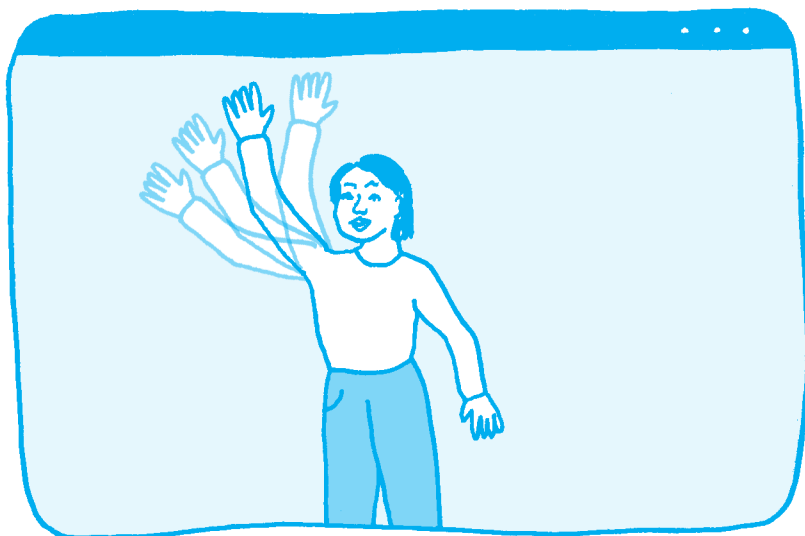
Vaja poteka v parih, v ločenih spletnih sobah, zato je potrebno vajo razložiti, včasih tudi demonstrirati pred preklopom iz skupinskega klica v ločene sobe. V njih pari izmenično štejejo do tri. Oseba A začne z »ena«, oseba B nadaljuje z »dve«, oseba A nadaljuje s »tri«, nato oseba B spet začne z »ena«. Ko izmenično štetje poteka brez zatikanja, število »ena« zamenjata gib in glas; primer giba in glasu je zamah z roko in vzklík »Kabum!« Gib in glas nadomestita število »ena« v zaporedju, vrstni red in ritem izmenjujočega se štetja pa ostajata enaka (zaporedje je sedaj »Kabum!«, »dve«, »tri«). Novo pravilo velja za obe osebi. Ko par tudi z novim pravilom šteje brez težav, po enakem principu z gibom in glasom zamenja število »dve« in pozneje še »tri«, s tem pa šteje v izvirnem zaporedju gibov in glasov.

Videoposnetek vaje z delavnice Šole gledališča zatiranih v izvedbi Pekarne Magdalenske mreže Maribor:

youtube.com/watch?v=Q3qY1uC-s0k&feature=youtu.be

Variacija:

Zaporedje gibov in glasov lahko stišate – glasovi naj bodo karseda tihi, pozneje pa lahko zaporedje poteka zgolj z gibi. V spletnem orodju lahko tudi izklopite mikrofone. Vajo lahko nadgradite tudi obratno, zgolj z glasovi, medtem ko ima par zaprte oči oz. izklopljeno kamero. Po nekaj minutah izvajanja vaje v ločenih sobah v skupinskem klicu predstavite nastale koreografije.



Sprehod skozi pet čutov (zaznava, domišljija, tematika) · KUD Transformator

- a) Vajo začnete s povabilom skupini, da za svoja individualna raziskovanja izklopijo kamero in mikrofona. Z vsemi čutnimi zaznavami naj se sprehodijo skozi prostor, v katerem se trenutno nahajajo. Sprehod vodite s poimenovanjem petih čutov in vzpodbujanjem abstraktnih čutno-miselnih povezav (npr. kakšnega okusa so predmeti, kakšen je njihov zvok, katero pesem bi zapel rdeč svinčnik, kako bi vzkliknila blazina ...).
- b) Vsaka oseba izbere en predmet v sobi, na katerega se osredotoči in ga razišče skozi abstraktno čutenje vseh petih čutil. Za ustvarjanje zgodbe predmeta, v katero vključuje vseh pet čutov, naj bo namenjenega dovolj časa. Ko konča z raziskovanjem, vklopi kamero in mikrofona.
- c) Skupino razporedite v pare, v ločene spletne sobe. Par med sabo deli svoji zgodbi, brez omembe predmeta, in poskuša ugotoviti, zgodba katerega predmeta je predstavljena. Cilj vaje ni čim uspešneje ugotoviti, kateri predmet je predstavljen, pač pa prebuditi domišljijo in deliti občutja ter misli ob določenih besedah, podobah in vtisih.
- d) Skupina v skupinskem klicu podeli zanimive izkušnje.

Klesanje kipov · KUD Transformator

Vajo začnemo v skupinskem klicu, z vklopljenimi kamerami in mikrofoni. Izhodišče vaje je besedilo, ki ga je skupina pred izvajanjem vaje prebrala. Besedilo je lahko poljubno, lahko pa tematsko vezano na gledališče zatiranih ali na temo, ki jo skupina želi raziskati.

- a) Izberite pet besed ali pojmov iz izbranega besedila (izbrani so lahko tudi v skupini).
- b) Izgovorite prvo besedo oz. pojem in pozovite skupino, da s telesom ustvari kip, podobo izgovorjene besede. Nato enako storite še s preostalimi štirimi gesli.
- c) Ponovite vseh pet gesel, ob katerih skupina ponovi svojih pet kipov. Kipi so nato dinamizirani – vsaka oseba svojim kipom doda gib in zvok.
- d) Izklopite kamere. Ponovite gesla in pokličite po eno osebo, ki vklopi kamero in predstavi svoj »živi kip«. Z zaporedjem »živih kipov« ustvarite ko-reografijo pojmov in podob.

Nasprotja: Naredi nasprotno! · KURINGA

Izberite nekaj gibov, ki jih predstavite skupini; akcije morajo biti v celoti vidne v kadru vaše kamere. Skupina gibe najprej posnema. Nato pa ji naročite, da jih izvaja nasprotno od vaših navodil.

Nato med sekvenco gibov podajte usmeritve, ki imajo nasprotja, na primer: blizu in daleč, navzgor in navzdol, optimistično in pesimistično, žalostno in veselo, odprto in zaprto, počasi in hitro.

Ustvarjanje vsebine

Pred začetkom dela na gledališki predstavi oz. produkciji je treba v skupini najti skupno temo, ki jo želi skupina obravnavati. Skozi gledališče zatiranih obravnavamo resnične zgodbe iz našega vsakdana/vsakdana naših skupnosti, s katerimi naslavljamo sistemske oblike zatiranja. Zaradi specifik del moramo v proces odpiranja naših src in misli vstopati pozorno. Igre in vaje, ki jih opisujemo v tem poglavju, so lahko v veliko pomoč pri začetkih naslavljanja in obravnavanja tematik, ki jih skupina prepozna kot skupne in pomembne..

Predavanje letečih besed · KUD Transformator

- a) Prostovoljno izbrana oseba prevzame vlogo predavatelja. Preostanek skupine določi naslov predavanja ali zgodbe, ki jo bo predavatelj predstavljal.
- b) Skupina izklopi kamere in mikrofone, vklopljena ostaneta le pri predavatelju.
- c) Predavatelj improvizira monolog na izbrani naslov
- d) Med improviziranim monologom preostanek skupine v klepet dopisuje besede, ki jih mora predavatelj vključiti v svoj monolog. Hitreje kot to stori in bolj smiselno, kot jih v splošno tematiko vključi (torej, bolj naravna kot njihova vključenost deluje), bolje se predavatelj z izzivom spoprijema.
- e) Po vnaprej določeni časovni omejitvi (ki jo ustrezno prilagodite) v klepet zapišite »poišči zaključek«, kar bo za predavatelja pomenilo znak za zaključek monologa. Po tem znaku skupina ne predlaga več besed, predavatelj pa ima še približno minuto časa, da svoj monolog zaključi čim bolj smiselno.
- f) Vloga predavatelja v skupini kroži, vsi jo imajo možnost prevzeti. Vsako predavanje dobi svoj, nov naslov.

Predlogi:

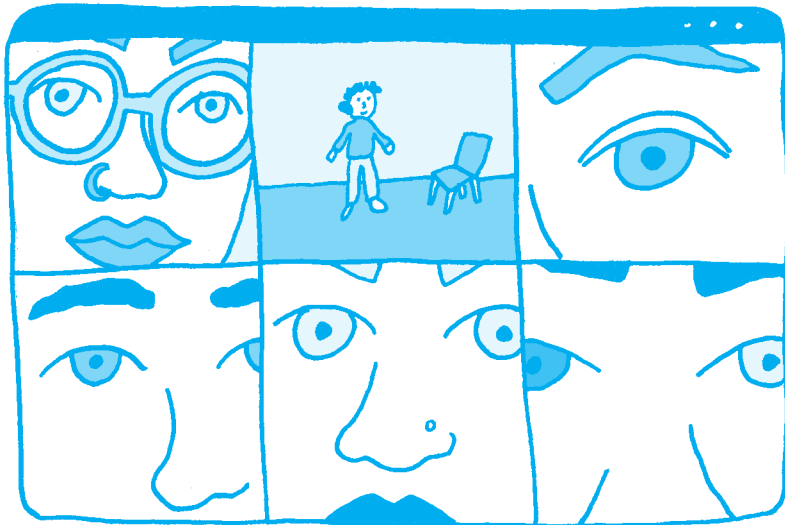
Na začetku improvizacije je osebi, ki igra vlogo predavatelja, dobro dopustiti nekaj časa, da se v predavanje uteče. Pustite, da svoj monolog najprej izoblikuje brez dodatnih predlogov.

Ob začetku predlogov naj se ti sprva držijo izhodiščne teme, pozneje pa (če je potrebno, na vašo pobudo) postajajo vedno bolj nepovezani, presenetljivi, celo absurdni, da predavatelju predstavljajo izziv.

Besede in gibi · POKAZ

Najprej skupino povabite, da se opiše s tremi pozitivnimi besedami. Če skupina jezika ne razume najbolje, lahko ponudite seznam pozitivnih lastnosti. Če katera izmed oseb v skupini določene besede še ne pozna, jo povežite z nekom, ki jo pozna, da ji z uporabo pantomime in parafraziranja besedo poskuša opisati – če se le da, se izognite prevajanju besede.

Ko ima vsaka izmed oseb v skupini izbrane svoje tri besede, jih povabite, da jih izrazijo s tremi različnimi gibi. Tri gibe nato povežejo v skupno koreografijo. Povabite skupino, da posamično predstavi svoje koreografije brez uporabe besed.



Iskanje likov iz gibanja · POKAZ

Po prostoru se premikajte tako, da vas vodijo različni deli telesa. Pomislite na lik, osebo, ki se na takšen način premika. Gibu dodajte še glas – kako se glas spreminja, ko premikanje vodijo različni deli telesa?

[youtube.com/watch?v=-VZizDo1bKg](https://www.youtube.com/watch?v=-VZizDo1bKg)

Prilagoditve:

Za lažji začetek lahko nekaj načinov premikanja predstavite in ponudite v ponovitev. Ob ponovitvi lahko izpostavite, kaj je skupina načinu premikanja dodala, in jo povabite, da sledi najbolj zanimivemu načinu premikanja.

Za lažjo predstavo lahko uporabite slike in fotografije, lahko tudi videoposnetke in kostume.

Improvizacija · POKAZ

Vaja je izpeljana iz zgoraj navedenega »Iskanja likov iz gibanja«. Po najdenih likih skupino razdelite v pare, v ločene spletne sobe. V njih pričnejo z improvizacijo s svojimi liki.

Kje se lika srečata? Kaj počneta in kako sta se znašla tam? Kaj je zaplet njunega prizora? Iz improvizacije nato par ustvari kratko predstavo z enostavno dramaturgijo: uvod, konflikt, razplet.

Vajo izvajajte igrivo, z liki se zabavajte in jih raziskujte, postavite jih v različna okolja. Vajo lahko večkrat ponovite, z zamenjavo parov ali povečanjem števila ljudi v posameznih manjših skupinah.

Vaja udeleženi postavlja izziv konkretne in kreativne rabe jezika, s katero med seboj komunicirajo brez vnaprej določenega scenarija, z možnimi prilagoditvami glede na njihovo raven znanja jezika.

Prilagoditve:

Namesto v parih lahko vajo izvajate tudi v manjših skupinah. V skupinah, ki imajo težave, se lahko vključite v improvizacijo in jim pomagata s postavljanjem vprašanj in predlogi (pri slednjih pazljivo, da jih ne podate preveč).

Skupinske asociacije · POKAZ

Vaja je izpeljana iz prejšnje vaje »Improvizacija«. Ob nastopu para preostala skupina na papir zapiše ali nariše asociacije: to so lahko besede, podobe, povedi, ločila ... Asociacije podelite med sabo, skupino pa nato povabite, da sestavi pesmi iz skupnega nabora besed in podob. Pesmi lahko nastajajo kot kolaž že obstoječih besed, asociacije pa so lahko tudi samo izhodišče za povsem samosvojo pesniško stvaritev.

Poleg spodbujanja ustvarjalnosti vaja udeleženi omogoča ustvarjanje z jezikom brez pretirane pozornosti, ki bi jo posvečali slovnici in skladnji.

Prilagoditve:

Pred začetkom vaje lahko pripravite nekaj besed in podob, če bi bilo udeleženi težje najti več asociacij. Če kdo izmed udeleženi uporablja bralnik zaslona, je dobro opozoriti na to, da pred koncem improviziranih prizorov besedila ne deli v klepet ali kakšen drug skupni dokument. Premor pisanja velja tudi v drugih situacijah, ko je pozornost namenjena nekemu, ki govori oz. predstavlja pred skupino.

Vroči stol · POKAZ

Udeležene povabite, da pri sebi razmislijo o izmišljenem liku (lahko izhajate iz prej navedenih vaj z izmišljenimi liki). Nato posamično »sedejo na vroči stol«: skupina jim zastavlja vprašanja o liku, njegovi zunanosti, značajskih lastnostih, preteklosti, željah, strahovih ...

Na vprašanja odgovarjajo z »vročega stola«, improvizirano in v prvi osebi. Primeri vprašanj: Kako ti je ime? Kdo je tvoj najboljši prijatelj? Kakšno mnenje imaš o ___? Kje se vidiš čez pet let? Itd.

Prilagoditve:

Kot variacijo lahko na »vroči stol« postavite dve osebi: glavnega junaka ali junakinjo, prijatelja ali prijateljico ali družinskega člana ali članico, ki ga oz. jo dobro pozna. V primeru, da oseba ne ve, kako odgovoriti na vprašanje, ji lahko druga oseba pomaga.

Najslabša možna vloga · POKAZ

Improvizacijsko igro začnete z izklopom kamer, ki jih posamično vklapljate, ko nekdo dobi idejo. Igra je nekakšna gledališka »možganska nevihta«. Naloga je izbrati določen lik oz. vlogo in z njo izvesti krajšo improvizacijsko raziskovanje na temo, kakšna je najslabša možna različica izbrane vloge. Če je na primer izbrana vloga starša, bi bila najslabša možna različica vloge starš, ki svojega otroka zapostavlja, starš, ki svojega otroka pretepa, ali pa starš, ki se do svojega otroka vede preveč zaščitniško.

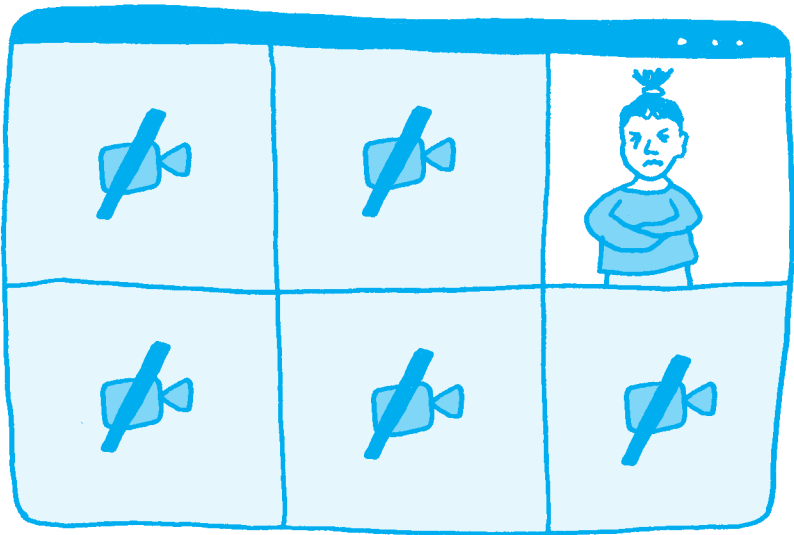
Igro je dobro začeti z vlogo, ki je večini udeležениh dobro znana (starš, učiteljica, prijateljica, delavec na pošti ...), pozneje pa vloge izbirati v smeri teme, ki jo delavnica želi raziskovati. Če skupino, na primer, v večini ali celoti sestavljajo ženske, je lahko takšna tematska vloga »najslabši možni možki«; s tem se skozi igro vzpostavi orodje za raziskovanje zatiranja, ki ga skupina prepozna kot prisotnega. Če je tema vrstniško ustrahovanje, je lahko izbrana vloga »najslabši možni sošolec ali najslabša možna sošolka«.

S to igro lahko znotraj delavnice skupini omogočite boljše razumevanje in posredujete svoje poglede in občutja, igra pa je lahko tudi izhodišče za spoznavanje s tehniko forumskega gledališča. A igre vam ni treba uporabljati le v kontekstu delavnice forumskega gledališča – lahko jo uporabite tudi kot začetek pogovora o obravnavani temi.

Pri učenju jezika je takšna igra bistvena za vzpostavljanje notranje motivacije skupine – izpostavljene teme so relevantne za udeležene, igra je povabilo, da spregovorijo.

Prilagoditve:

Igro lahko izvajate v parih ali manjših skupinah, in s tem zmanjšate čakalni čas ter pritisk na posamezen nastop.



Slikovno gledališče

Tehnika slikovnega gledališča⁵ metode gledališča zatiranih obsega več pristopov, pogosto rabljenih tudi znotraj drugih gledaliških in pedagoških tehnik. Slikovno gledališče sloni na neverbalni obliki izražanja, utelešenju čustev in izkušenj skozi uporabo prostora in nizanje podob. Igralska telesa se izražajo skozi »zamrznjene podobe«, »žive kipe«, s katerimi pozornost usmerjajo na postavitev teles, zamrznjene gibe, mimiko in izraze. V procesu ustvarjanja slikovnega gledališča so podobe ustvarjene brez besed – s telesi bodisi nekdo »kipari«, bodisi podobe nastajajo skozi imitacijo drugih teles. V poznejših fazah procesa se podobe lahko dinamizirajo, doda se jim gib in zvok oz. beseda.

Igra posnemanja · KURINGA

Dve osebi z obrazom in telesom upodobita podobo, skupina pa medtem izklopi kamere in podrobno opazuje podobi. Vsaka oseba si izbere eno podobo in si jo poskuša zapomniti.

Podobi po nekaj časa izgineta – osebi izklopita svoji kameri.

Prvi korak: Skupina nato vklopi kamere in posnema izbrano podobo.

Drugi korak: Po nekaj trenutkih se posamezno priključita začetni podobi, skupina pa primerja in ugotovi, katera posnemanja so pravilna. Igrali lahko dodate več začetnih podob, lahko pa se odvijte samo z eno začetno podobo.

Igra zrcal · KURINGA · KUD Transformator

Vaja poteka v parih, v katerih se skupina razdeli v ločene spletne sobe. Par se dogovori, kdo najprej vodi in kdo sledi. Kdor sledi, zrcalno posnema vse gibe, ki jih oseba, ki vodi, naredi. Najprej gre zgolj za posnemanje, čez nekaj časa pa oseba, ki sledi, gibe in grimase povečuje ter z njimi pretirava. Čez čas vlogi zamenjata. V zadnji fazi vaje osebi tekoče in brez besed prehajata med vlogama in vzpostavita dialog.

Vaja je namenjena tudi ustvarjanju vsebine in demehanizaciji.



Prepoznavanje tem zatiranja: Improvizacija

Pet podob in besed zatiranja · KURINGA

Pet oseb ustvari vsaka svojo podobo, povezano z njenim razumevanjem zatiranja. Podobe dobijo svojo številko, od ena do pet. Iz podob ustvarite zaporedje, ki si ga skupina zapomni, in v katerem podobe posnema, ponavlja in jih povezuje. Po nekaj izvedbah skupino pozovite, da podobe poimenujejo z eno besedo ali besedno zvezo. Zaporedje nato ponovite z uporabo izbranih besed. Nove povezave podob in naslovov v nadaljevanju raziskujejo pomene in vtise. Ob ponovitvah zaporedja dodajte še ritmične gibe in zvoke, ki podobe dopolnjujejo.

Skupino nato razdelite v dve ali več manjših skupin, ki ustvarijo svoje zaporedje iz treh izbranih podob. Z ritmom, gibom, podobami in zvokom je z nebesedno predstavitvijo ustvarjen narativ zatiranja.

Po predstavitev krajših sekvenc preostala skupina izbere naslov posamezne sekvence.

Vajo lahko nadaljujete v skupno ustvarjanje poezije, njeno ritmično branje in raziskovanje kombinacije podob in besedila.

Vajo zaključite s pogovorom o tematikah, ki so jih predstavitve odprle.

Koliko A-jev? · KURINGA

Vaja je lahko nadaljevanje prejšnje vaje *Pet podob in besed zatiranja*.

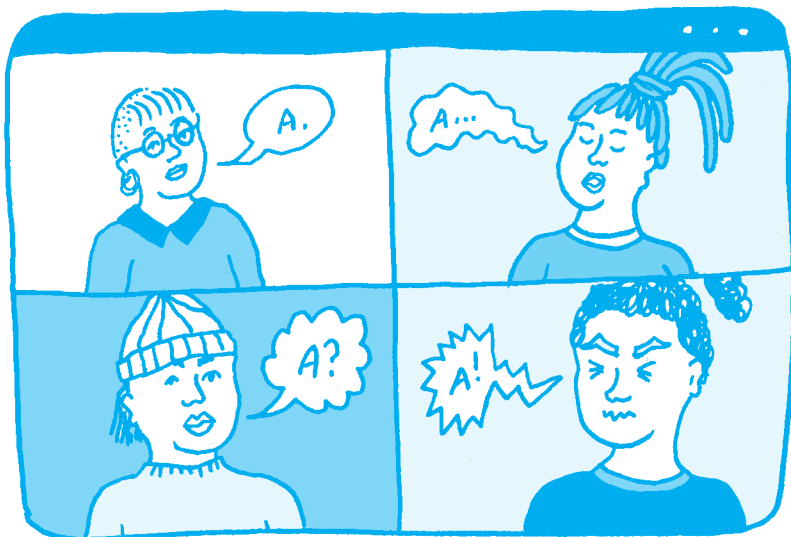
Prvi korak: skozi različne načine izgovorjave samoglasnikov poskušajte izraziti različna čustva ali sporočila. Na primer, samoglasnik »a« je lahko prestrašen krik: »A!«, ob katerem pokažete na navideznega pajka. Skupina poskuša najti čim več načinov za izgovor A-ja. Ko presodite, da je bilo samoglasniku namenjenega dovolj časa, ga zamenjajte z naslednjim.

Drugi korak: Skupina na enak način raziskuje pet besed iz prejšnje vaje *Pet podob in besed zatiranja*.

Tretji korak: Skupina poišče vsakdanje izraze in fraze, ki se nanašajo na pred tem izpostavljene tematike. Gesla si zabeležite. Skupina z različnimi načini izgovaranja gesel raziskuje različne pomene, ki jih lahko nosijo.

V manjših skupinah: Izberite dve ali tri povedi in jih razvijte v ritmično celoto, ki jo nato predstavite.

Po predstavitvah se o vaji pogovorite.



Pet razlik · KURINGA

Prostovoljno izbrana oseba s telesom ustvari podobo oz. živi kip. Skupina pozorno opazuje kip, njegovo pozo in okolico. Po nekaj minutah oseba izklopi kamero in spremeni pet stvari v kadru, bodisi na kipu bodisi v okolici. Spremembe morajo biti opazne in vidne. Ko oseba ponovno vklopi kamero, skupina skuša najti pet razlik. .

Slika za vsako uro v dnevu · KUD Transformator

Vajo izvajate z vklopljenimi kamerami in mikrofoni.

Za začetek vajo izvede vsaka oseba posamezno. Igra je pantomimična, torej poteka v tišini, brez govorjenja in dialoga med skupino, zato se vsaka oseba lahko osredotoči na svoja izkustva.

Vodja nato na glas našteva ure v dnevu, za katere vsakdo s telesno sliko ponazori, kaj v tistem trenutku dneva počne. Začnite ob enih ponoči, nato se po dnevu premikajte z enournimi koraki, dokler se ne vrnete na začetek, torej eno ponoči. V tistih urah, v katerih je več dogajanja, namenite neverbalnemu izražanju več časa.

Vajo lahko naredite bolj zanimivo z dodajanjem informacij, na primer »je božič, vaš rojstni dan, dan volitev, ravno ste v časopisu prebrali šokantno novico, počnete nekaj, kar vas najbolj veseli«.

Variacija:

Ob izvajanju je dovoljeno na hitro pogledati, kaj počnejo drugi. Če delajo kaj zanimivega, se jim lahko za nekaj trenutkov pridružite, nato pa se vrnete k svoji aktivnosti. Stvari se nato nadaljujejo z običajnim zaporedjem.

Vaja ponuja priložnost za refleksijo lastnih rutin in dogajanj v dnevu, hkrati pa

(še posebej pri delu z mladimi) vodji delavnice ponuja vpogled v stvari, ki so trenutno prisotne v življenjih sodelujočih. Nadelavnici s trinajstletniki je samo eden izmed njih v rutini prikazal obliko fizične rekreacije, prav tako nihče izmed njih ni pri jedi uporabljal pribora (blizu šole je bila dobro znana restavracija s hitro prehrano). Učitelj razreda je po delavnici ugotovil, da sta temi zdravja in zdrave prehrane tisti, ki ju je v skupini treba obravnavati.

Vaja, s katero nadaljujemo

Ponavljajoči se gibi: Iz svoje dnevne rutine izberite tri gibe, ki jih pogosto izvajate, in jih oblikujte v koreografijo. Nato se združite v trojice, v katerih drug drugega naučite svoje koreografije. Iz njih poskusite sestaviti skupno koreografijo, ki ji lahko dodate tudi pesem ali zvočno spremljavo.⁶

Časopisno gledališče

(KURINGA, POKAZ, KUD TRANSFORMATOR)

Primer spletnega izdelka s tehniko časopisnega gledališča, slovenska skupina Upogljivi upor: [youtube.com/watch?time_continue=43&v=E9_fySpggVc&feature=emb_logo](https://www.youtube.com/watch?time_continue=43&v=E9_fySpggVc&feature=emb_logo)

(Upogljivi upor, KUD Transformator)

Časopisno gledališče: socialni okviri

Časopisno gledališče se je razvilo v Braziliji v 70. letih prejšnjega stoletja kot estetski odziv na cenzuro avtoritarnega režima. Ponovno odkritje tehnike je vzpodbudila potreba po demokratizaciji množičnih medijev, ki jih nadzorujejo gospodarske sile, in po preučitvi možnosti, ki jih ponujajo nova komunikacijska sredstva. V feminističnem gledališču zatiranih se časopisno gledališče razvija predvsem kot izhodišče za raziskovanje družbenih kontekstov.⁷

V času, ko je tehnika nastala, je bil njen glavni namen ljudem omogočiti soočanje, analizo in dekonstrukcijo sporočil, pogosto skritih v besedilih časopisnih člankov. Danes je tehnika uporabljena za delo s katerokoli vrsto besedila, izvzemši literaturo, torej z novicami, reklamami, popularno glasbo idr. Cilj je skozi telo in estetiko dekonstruirati ideološka sporočila, ki nas obkrožajo. V ta namen lahko delamo s katerokoli vrsto besedila, raba popularne glasbe pa se je večkrat izkazala za posebej uspešno, saj je zanimiva in relevantna za udeležene, ki jo prepoznajo iz svojih okolij.

⁷ SANTOS, Bárbara. *Theatre of the Oppressed ROOTS & WINGS a theory of praxis*. Los Angeles – ZDA, KURINGA skupaj z UCLA Art & Global Health Center in UCLA Prison Education Program, 2019

Medijsko gledališče

Skupina z napravami z dostopom do spleta poišče spletne članke, novice, fotografije, slogane, reklame, videoposnetke, objave na družbenih omrežjih idr., ki se nanašajo na raziskovane oz. že omenjene teme. Cilj je poiskati povezave med dosedanjimi ugotovitvami skupine in temami, kot so predstavljene v medijskih kontekstih.

Udeležene razdelite v manjše skupine, v katerih predstavijo povzetek svojega raziskovanja in ga obrazložijo. Po kratki razpravi skupina izbere en ali dva primera iz zbranega materiala, na primer del članka, naslov, fotografijo itd.

Materiali naj bodo namenjeni le navdihu (udeleženi mora biti omogočena svoboda v lastni ustvarjalnosti), improvizacijo pa lahko razvijete iz predstavitev, razprave o družbenem kontekstu, družbenem razumevanju tematike in zastopanosti teme v družbi nasploh.

12 tehnik časopisnega gledališča

Preprosto branje

Besedilo preberite zunaj njegovega osnovnega konteksta z nevtralnimi glasom. Tehnika je še posebej učinkovita pri branju besedila popularne skladbe, pri katerem je pomen besedila povsem ločen od glasbe.

Dopolnjujoče branje

Besedilu dodajte pomembno informacijo, ki jo izhodiščno besedilo izpušča. Nova različica besedila tako morda deluje bolj celostno. Postavite vprašanja, kot so: »Kaj v besedilu manjka? Kaj je bilo izpuščeno?«, in raziščite, katere podatke iz katerega vira lahko uporabite za dopolnitev.

Navzkrižno branje

Poiščite besedilo, ki je bodisi povezano z izhodiščnim besedilom bodisi povsem nasprotno od njega. Z izmeničnim branjem se odpira novo polje za refleksijo in vpogled v besedila in tematike.

Ritmično branje

Besedilo berite v različnih ritmih in mu s tem dodajte nekakšen glasbeni komentar. Če je izhodiščno besedilo že uglasbljeno, lahko zamenjate žanr in s tem besedilu dodate povsem drugačno konotacijo. Kako bi, na primer, rep zvenel v slogu balade ali pa v tonih revolucionarnega marša?

Vzporedna akcija

Ob branju besedila vzporedno dodajte akcije, ki prikazujejo družbeni in politični kontekst besedila.

Improvizacija

Skupinsko improvizirajte situacijo, opisano v besedilu, in jo nato odprite za interpretacije in predloge.

Zgodovinsko branje

Besedilo postavite v zgodovinski kontekst – to lahko storite z dodajanjem ali odvzemanjem prizorov, dodajanjem podatkov in dejstev, ki pojasnjujejo, kako je trenutno povsem sprejeta ideologija nekoč nastala. Na primer, verz »delaj trdo, zabavaj se močno« lahko opremite s prizori, ki pojasnjujejo različne obsege in načine delovnih dni v različnih družbenih in zgodovinskih kontekstih.

Podkrepitev

Sporočilo besedila, bodisi odkrito bodisi zakrito, podkrepite z novo estetsko razsežnostjo, na primer z dodajanjem reklamnih melodij, oglasov ali drugega gradiva, ki na drugačen, estetski način poudarja sporočilo in temo.

Abstraktno v konkretno

Zaradi pretirane rabe določenih izrazov nekaterih konceptov sploh ne prepoznamo več. Z uprizoritvijo pravega pomena izrazov, kot sta »begunska kriza« ali »varčevalni ukrepi«, lahko naredite korak nazaj in ponovno razmislite o resničnem pomenu in vplivu teh izrazov.

Besedilo zunaj konteksta

Če besedilo berete v različnih kontekstih, dobi povsem drugačen pomen. To lahko storite z uprizarjanjem in karikiranjem glasbenih videov, videospotov. Ljubzensko pesem na primer spremenite v vojaško.

Postavljanje besedila v kontekst

S to tehniko poskušamo dejanski kontekst besedila čim bolj izpostaviti – branje novic o vojni iz domačega naslanjača je povsem drugačno od branja istega besedila ob poustvarjanju bojnega polja na odru.

Intervju na terenu (zasliševanje)

Med predstavo izvedite intervju z liki iz besedila in jim dajemožnost, da spregovorijo o svoji perspektivi situacije.

Primer eksperimentiranja z uporabo časopisnega gledališča s popularno skladbo v okolju videoklica: youtu.be/c4Lb_WatEYA

Estetika zatiranih

• KURINGA

Estetika zatiranih je ime za skupek dejavnosti,⁸ katerih cilj je odpraviti strategijo zatiranja, ki prepričuje zatirane, da ustvarjanje, proizvajanje in odločanje ni njihova domena in da se morajo zadovoljiti s potrošnjo. Estetika zatiranih vzpodbuja ustvarjalno in kritično produkcijo znanja in kulture v popolnem uresničevanju lastne svobode.

Zvok, podoba in beseda so tri osnovne smeri estetike zatiranih, skozi katere je mogoče spodbujati zavestno osvoboditev iz pasti, ki jih je postavila estetika zatiralca. Ta estetski proces od udeležениh zahteva razumevanje opazovane resničnosti iz lastne perspektive, ob tem pa hkratno upoštevanje konteksta, ki jo obdaja. Omogoča zavedanje in izražanje tega dožemanja skozi umetniško ustvarjanje: risbo, sliko, fotografijo, kiparstvo, ples, poezijo, glasbo, besedilo, performans itd. Podobe, ki skozi estetiko zatiranih nastajajo, razkrivajo in odražajo ne le ustvarjalne potenciale, pač pa tudi raziskovanje skozi refleksijo. Gre za radikalen premik v pozicioniranju individuuma v odnosu do realnosti.

⁸ SANTOS, Bárbara. *Theatre of the Oppressed ROOTS & WINGS a theory of praxis*. Los Angeles – USA, KURINGA in conjunction with UCLA Art & Global Health Center and UCLA Prison Education Program, 2019

Raziskovanje pesmi z govorom in gibanjem · POKAZ

Vajo lahko izvajate bodisi z uporabo pred tem ustvarjenih pesmi bodisi zanjo uporabite katerokoli drugo poezijo.

Prvo vajo izvajajte v parih (v ločenih spletnih sobah ali klicih). Par skupaj prebere in analizira pesem. Dogovorita se, kdo pesem bere, in kdo jo pospremi z gibanjem.

Oseba, ki pesem bere, naj vadi glasno branje, si zanj vzame čas in ne hiti. Besede lahko opremite z različnimi pomeni in izražanjem; posamezne besede lahko izgovorite glasno, nežno, tiho, počasi, hitro, jih podaljšate, zapojete, ponavljate ... Izbira je vaša.

Oseba, ki poeziji dodaja gib, naj za izražanje pomena besed uporabi svoje telo. Gibanja ni treba dodati vsaki besedi, bolj pomembno je, da izpostavite besede, ki se zdijo pomembne vam. Gibanje naj se pretaka po vašem telesu. Gibljite se navzgor in navzdol, telo raztegnite ali ga skrčite. Uporabljajte različne izraze obraza. Prostor, v katerem ste, uporabite, zapolnite, skočite ali se zavrtite, če začutite, da je potrebno.

Pomembno se je zavedati, da ni napačnega načina izvajanja vaje. Uporabite lahko kakršnokoli gibanje, ki si ga zamislite. Je vaša stvaritev.

Raziskovanje besedila v parih poteka približno deset minut.

Po desetih minutah rezultate predstavite pred skupino, nato pa odprite prostor za pogovor.

Prilagoditve:

Vajo lahko spremenite v skupinsko vajo.

Najprej preberite besedilo, ki mu dodate gib, skupina pa gib posnema. Ko sekvenco demonstrirate in povadite, lahko le berete, skupina pa ponovi sekvenco, ki jo lahko dopolni z improvizacijo.

Če je sekvenca na celotno besedilo prezapletena, ga tako z branjem kot gibanjem razdelite med udeležene.

Gib in glas imena · KURINGA

Vsak udeleženi v skupini se predstavi posamično – svoje ime opremi z glasovno modulacijo (lahko ga zapoje, nenavadno izgovori) in gibom. Skupina ob imenu gib ponovi. Na takšen način se predstavijo imena vseh udeleženi.

V manjših skupinah lahko iz imen sestavite skupinsko koreografijo (pri tem lahko uporabite cela imena ali le del njih, npr. le samoglasnike).

Koreografije nato predstavite skupini.

(Opomba: Ob izvedbi vaje v spletnem okolju je zaradi zamika spletnega klica priporočljivo, da imena odpoje le ena oseba naenkrat.)

Ples vsakdana · KURINGA

Udeležene povabite, da razmislijo o svojih dnevni rutinah in v njih poiščejo pet gibov različnih aktivnosti, ki se jim zdijo najbolj relevantne (ob tem je pomembno ozavestiti pandemijo kot novo vrsto družbenega izkustva).

Prvi korak: individualno delo

Posamično raziskujte gibe, njihove pomene, izpeljave gibov v telesu itd. ter jih povežite v ponavljajočo se koreografijo.

Drugi korak: delo v manjših skupinah

Vsaka oseba predstavi svoje zaporedje gibov. Skupina iz predlaganih gibov sestavi skupinsko koreografijo. Opomba: Pri tem ni treba uporabiti vseh gibov.

Tretji korak: nazaj v skupini

Vsaka manjša skupina predstavi svojo koreografijo, pred predstavitvami pa vsaki skupini dodelite drugo skupino, ki jo bo natančno opazovala in med predstavitvijo zapisovala besedne asociacije na predstavljeno koreografijo.

Po predstavitvah se manjše skupine vrnejo v ločene spletne sobe in si izmenjajo vtise. Zapiske nato združijo v pesem in poiščejo ritmični način branja ali petja besedila.

Po predstavitvi pesmi odprite debato o prepoznanih in izpostavljenih.

Ustvarjanje lika s predmetom · KURINGA

Udeležene povabite, da doma poiščejo predmet, povezan s prej obravnavanimi temami. Predmet naj izberejo pozorno in pri tem upoštevajo velikost, težo, krhkost in nevarnost predmeta, saj bo predmet uporabljen za estetsko raziskovanje.

Vsaka oseba nato skupini predstavi predmet in obrazloži svoj izbor.

Prvi korak: samostojno raziskovanje

Raziščite vse lastnosti in možnosti predmeta: Kakšne zvoke proizvaja, v kakšnih različnih funkcijah je lahko uporabljen, kakšen odnos imata telo in predmet?.

Drugi korak: iskanje lika

Razvijte odnos do izbranega predmeta: Čigav predmet je to, in kako se lahko ta lik izrazi skozi predmet?

Tretji korak: skupinska predstavitev

V manjših skupinah vsaka oseba predstavi svoj lik z neverbalno akcijo. Nato se liki srečajo v parih in z uporabo predmetov razvijejo neverbalni dialog. Pozornost še posebej namenite ravnovesju med akcijo in reakcijo. Skozi vajo spoznajte like, njihove želje, potrebe, cilje ...

Skupina nato ustvari skupinsko predstavitev, v kateri razvije zgodbo likov in njihovih predmetov. Predstavitev je preferenčno neverbalna in vključuje zvok oz. ritem. Uporabite lahko tudi kostume, ki še bolj izpostavijo sporočilo predstavitve.

Četrti korak: predstavitev

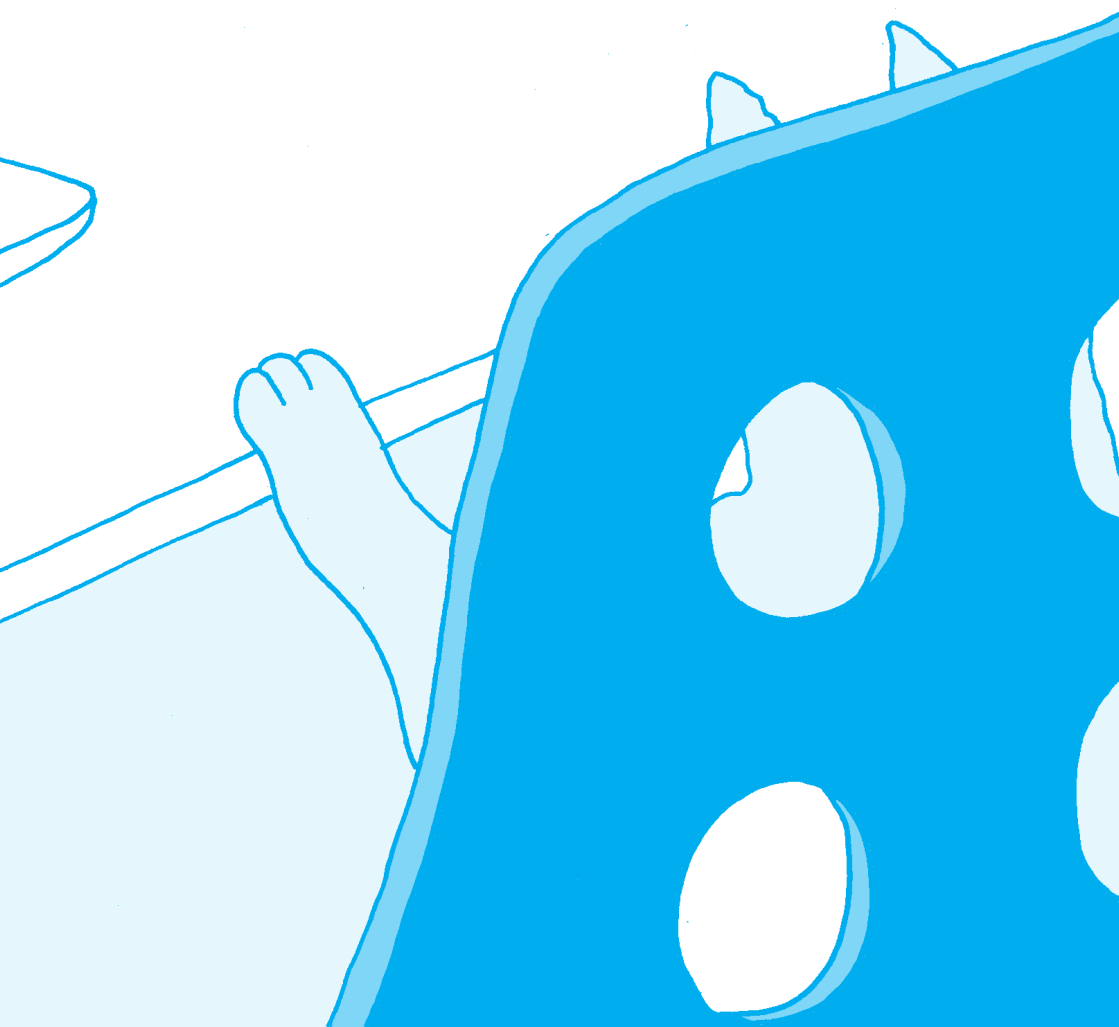
Pogovor o družbenih problemih, predstavljenih v skupinskih predstavitvah.

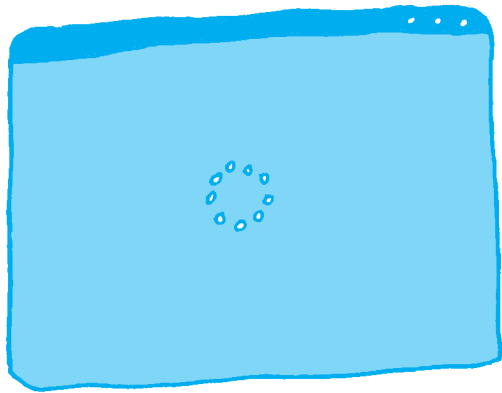
Možni nadaljnji koraki:

Estetska sinestezija: pisanje pesniškega besedila za predstavo (kot v vaji »Ples vsakdana«).



GLE DAMO V PRIHODNOST





Pandemija je postala del našega vsakdana in ob postopnem vračanju v ustaljene tokove srečevanj v živo in življenje zunaj karantene je težnja po izvajanju gledaliških aktivnosti v živo namesto v digitalnem okolju vedno večja. Predvidevamo lahko, da bo v prihajajočih mesecih in letih interes za delo v digitalnem gledališkem okolju upadal, vendar to še ne pomeni, da spletnega gledališča v prihodnje ne bo smiselno uporabljati in izvajati. Verjamemo, da bo tudi v prihodnje našlo svoj prostor, saj ima medij spletnega gledališča mnogo pozitivnih lastnosti, tudi edinstvenih zanj, kot smo odkrili med pandemijo. Ena najpomembnejših lastnosti je možnost združevanja in srečevanja udeleženi z vseh koncev sveta. Spletna srečanja in vaje ponujajo priložnost za sodelovanje tistim, ki so doma predaleč stran ali pa imajo težave s prevozom. Poleg tega lahko spletna srečanja povežejo široko mrežo mednarodnih strokovnjakov in strokovnjakinj, udeležencev in udeleženk, ki v spletnem okolju raziskujejo, sodelujejo in razvijajo gledališke tehnike.

Seveda ne smemo pozabiti na osnovne zahteve spletnega gledališča, ki nekatere tudi izključujejo, ker si jih ne morejo privoščiti: to so stabilna internetna povezava, naprava za povezavo s spletom ter možnost povezave s kamero. A ovire, ki preprečujejo udeležbo v spletu, so bistveno manjše kot pri aktivnostih v živo. Če, na primer, skupina svoje aktivnosti izvaja v mestu, posamezni člani in članice pa živijo na podeželju, je gledališka vaja prek spleta dobra rešitev, ki jim omogoči prisotnost in sodelovanje.

S »pandemičnim gledališčem zatiranih« so skupine gledališča zatiranih med sabo stkale mreže, večje kot kadarkoli prej. Verjamemo, da bodo te skupnosti in mreže ostale aktivne, če bodo ohranjale stik z uporabo digitalnih medijev. Brez dvoma bodo metode in formati, razviti v času pandemije, še naprej uporabljeni za ohranjanje živahnih in močnih povezav.

Poleg tega ima digitalna gledališka pedagogika z uporabo videoposnetkov, kot v primeru društva POKAZ in njihovega dela z abecedo, veliko uporabno vrednost za pedagoške in vadbene procese. Menimo, da bo ta pristop ostal močan člen spletne gledališke pedagogike v prihajajočih letih.

Partnerji v projektu: KUD Transformator, KURINGA, POKAZ



Financerji: Movit, ERASMUS+, JSKD Slovenia



Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union



